

EIROPAS PARLAMENTS

2004

2009

Konsolidētais likumdošanas dokuments

2.4.2009

EP-PE_TC1-COD(2008)0154

*****I**

EIROPAS PARLAMENTA NOSTĀJA

pieņemta pirmajā lasījumā 2009. gada 2. aprīlī, lai pieņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. .../2009 par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS), kā arī par Regulas (EK) Nr. 761/2001 un Komisijas Lēmumu 2001/681/EK un 2006/193/EK atcelšanu (EP-PE_TC1-COD(2008)0154)

PE 423.622

LV

LV

EIROPAS PARLAMENTA NOSTĀJA

pieņemta pirmajā lasījumā 2009. gada 2. aprīlī,

**lai pieņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. .../2009 par organizāciju
brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS),
kā arī par Regulas (EK) Nr. 761/2001 un
Komisijas Lēmumu 2001/681/EK un 2006/193/EK
atcelšanu**

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un jo īpaši tā 175. panta 1. punktu,

ņemot vērā Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu¹,

ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu²,

saskaņā ar Līguma 251. pantā noteikto procedūru³,

¹ 2009. gada 25. februāra Atzinums (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēts).

² OV C 120, 28.5.2009., 56. lpp.

³ Eiropas Parlamenta 2009. gada 2. aprīļa Nostāja.

tā kā:

- (1) Līguma 2. pantā noteikts, ka viens no Kopienas uzdevumiem ir veicināt ilgtspējīgu attīstību visā Kopienā.
- (2) Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumā Nr. 1600/2002/EK (2002. gada 22. jūlijs), ar ko nosaka Sesto Kopienas vides rīcības programmu¹, sadarbības un partnerattiecību uzlabošana ar uzņēmumiem ir noteikta kā stratēģiskā pieeja mērķu sasniegšanai vides jomā. Brīvprātīgas saistības ir būtiska šīs pieejas daļa. Tādēļ uzskata par vajadzīgu veicināt plašāku dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS) un veicināt iniciatīvu izstrādi, lai motivētu organizācijas publicēt precīzus un neatkarīgu ekspertu novērtētus vides pārskatus vai pārskatus par veikumu ilgtspējīgas attīstības jomā.
- (3) Komisijas 2007. gada 30. aprīļa Paziņojumā par Sestās Kopienas vides rīcības programmas vidusposma pārskatu ir atzīts, ka jāuzlabo rūpniecības nozarē izstrādāto brīvprātīgo instrumentu darbība un ka šiem instrumentiem ir liels potenciāls, kas vēl nav pilnībā izmantots. Komisija ir aicināta pārskatīt šos instrumentus, lai veicinātu šo instrumentu izmantošanu un samazinātu to pārvaldības administratīvo slogu.

¹ OV L 242, 10.9.2002., 1. lpp.

- (4) Komisijas 2008. gada 16. jūlija Paziņojumā par ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plānu atzīts, ka EMAS palīdz organizācijām optimizēt ražošanas procesus, samazinot ietekmi uz vidi un racionālāk izmantojot resursus.
- (5) Lai veicinātu saskaņotu pieeju attiecībā uz Kopienas līmenī izstrādātiem juridiskiem instrumentiem vides aizsardzības jomā, Komisijai un dalībvalstīm būtu jāapsver, kā reģistrāciju EMAS varētu ņemt vērā, izstrādājot tiesību aktus, vai kā to varētu izmantot kā līdzekli, lai īstenotu tiesību aktus. Lai padarītu EMAS pievilcīgāku organizācijām, Komisijai un dalībvalstīm EMAS būtu jāņem vērā arī savā iepirkumu politikā un attiecīgā gadījumā jāatsaucas uz EMAS vai līdzvērtīgām vides vadības sistēmām, minot tās kā būvdarbu un pakalpojumu līgumu izpildes nosacījumu.

- (6) Saskaņā ar 15. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 761/2001 (2001. gada 19. marts), ar ko organizācijām atļauj brīvprātīgi piedalīties Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS)¹, Komisija, ņemot vērā EMAS darbības laikā gūto pieredzi, pārskata EMAS un Eiropas Parlamentam un Padomei ierosina atbilstīgus grozījumus.
- (7) Vides vadības sistēmu, tostarp EMAS, kā izklāstīts Regulā (EK) Nr. 761/2001, piemērošana ir apliecinājusi šo sistēmu efektivitāti, veicinot organizāciju veikuma vides jomā uzlabojumus. Tomēr pastāv vajadzība palielināt to organizāciju skaitu, kuras piedalās sistēmā, lai pastiprinātu vides uzlabojumu kopējo ietekmi. Tādējādi šīs regulas īstenošanas laikā gūtā pieredze būtu jāizmanto, lai pastiprinātu EMAS spēju uzlabot organizāciju vispārējo veikumu vides jomā.
- (8) Organizācijas būtu jāaicina brīvprātīgi piedalīties EMAS, tādējādi tās varētu gūt pievienoto vērtību attiecībā uz reglamentējošo kontroli, samazinātām izmaksām un organizācijas tēlu sabiedrībā, ja vien tās var uzskatāmi parādīt labāku veikumu vides jomā.
- (9) EMAS vajadzētu būt pieejamai visām organizācijām, kuras atrodas Kopienā un ārpus tās un kuru darbība ietekmē vidi. EMAS būtu jānodrošina šīm organizācijām līdzekļi, lai minēto ietekmi ierobežotu un uzlabotu organizāciju vispārējo veikumu vides jomā.

¹ OV L 114, 24.04.2001., 1. lpp.

- (10) Organizācijas, jo īpaši mazas organizācijas, būtu jāaicina piedalīties EMAS. Šo organizāciju dalība būtu jāveicina, vienkāršojot piekļuvi informācijai, pastāvošajiem atbalsta fondiem un publiskām iestādēm, kā arī ieviešot vai veicinot tehniskās palīdzības pasākumus.
- (11) Organizācijām, kas piemēro citas vides vadības sistēmas un vēlas turpmāk piemērot EMAS, vajadzētu būt iespējai to izdarīt cik iespējams vienkāršāk. Būtu jāņem vērā saikne ar citām vides vadības sistēmām.
- (12) Organizācijām ar objektiem, kas atrodas vienā vai vairākās dalībvalstīs, vajadzētu būt iespējai reģistrēt visus vai vairākus no šiem objektiem, veicot tikai vienu reģistrāciju.
- (13) Mehānisms, ar ko nosaka, vai organizācija ievēro visas spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā, būtu jāstiprina, lai palielinātu uzticību EMAS un jo īpaši lai dalībvalstīs, atceļot ierobežojumus vai ieviešot normatīvus atvieglojumus, varētu samazināt administratīvo slogu, ar ko saskaras reģistrētās organizācijas.
- (14) EMAS īstenošanas procesā būtu jāiesaista organizācijas darbinieki, jo tādējādi pieaug apmierinātība ar darbu, kā arī zināšanas par vides jautājumiem, kuras var izplatīt gan darbavietā, gan ārpus tās.

- (15) EMAS logotipam būtu jāklūst par pievilcīgu reklāmas un tirdzniecības līdzekli, ko organizācijas izmanto un kas veicina pircēju un citu ieinteresēto personu izpratni par EMAS. EMAS logotipa izmantošanas noteikumi būtu jāvienkāršo, nosakot tikai viena logotipa izmantošanu, un būtu jāatceļ pašreizējie ierobežojumi, izņemot tos, kuri attiecas uz ražojumiem un iepakojumu. Nedrīkstētu būt iespēja to sajaukt ar videi labvēlīgu ražojumu marķējumiem.
- (16) Izmaksām un maksām par reģistrāciju EMAS vajadzētu būt saprātīgām un samērīgām ar organizācijas lielumu, kā arī ar darbu, ko veic kompetentās iestādes. Neskarot EK līguma noteikumus par valsts atbalstu, būtu jāapsver iespēja atcelt vai samazināt maksas, kas jāmaksā mazām organizācijām.
- (17) Organizācijām būtu regulāri jāizstrādā un jā dara publiski pieejamas vides deklarācijas, tādējādi sniedzot sabiedrībai un pārējām ieinteresētajām personām informāciju par atbilstību spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā, kā arī par veikumu šajā jomā.
- (18) Lai nodrošinātu informācijas atbilstību un salīdzināmību, ziņojumi par organizāciju veikumu vides jomā būtu jāizstrādā, pamatojoties uz vispārējiem un nozarei raksturīgiem darbības rādītājiem galvenajās vides jomās ražošanas un ražojumu līmenī, izmantojot piemērotus standartus un normas. Tam būtu jāpalīdz organizācijām salīdzināt veikumu vides jomā gan dažādos pārskata periodos, gan ar citu organizāciju veikumu vides jomā.

- (19) Dalībvalstīm apmainoties ar informāciju un sadarbojoties, būtu jāizstrādā atsauces dokumenti, tostarp vides vadības paraugprakse un veikuma vides jomā rādītāji konkrētām nozarēm. Šādiem dokumentiem būtu jāpalīdz organizācijām labāk koncentrēties uz svarīgākajiem vides aspektiem attiecīgajā nozarē.
- (20) Ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 765/2008 (2008. gada 9. jūlijs), ar ko nosaka akreditācijas un tirgus uzraudzības prasības attiecībā uz ražojumu tirdzniecību¹, organizē akreditāciju valstu un Eiropas līmenī un nosaka vispārīgo akreditācijas sistēmu. Šai regulai būtu, ciktāl vajadzīgs, jāpapildina minētie noteikumi, vienlaikus ņemot vērā EMAS īpatnības, piemēram, nepieciešamību nodrošināt augstu uzticamības līmeni iesaistīto personu, jo īpaši dalībvalstu, vidū, un attiecīgā gadījumā jāparedz konkrētāki noteikumi. Ar EMAS noteikumiem būtu jānodrošina un pastāvīgi jāuzlabo vides verificētāju kompetence, ieviešot neatkarīgu un objektīvu akreditācijas vai licencēšanas sistēmu, vides verificētāju apmācību un viņu darbību piemērotu uzraudzību, tādējādi nodrošinot to organizāciju pārredzamību un uzticamību, kas piedalās EMAS.
- (21) Ja dalībvalsts nolemj EMAS neizmanto akreditāciju, būtu jāpiemēro Regulas (EK) Nr. 765/2008 5. panta 2. punkts.

¹ OV L 218, 13.8.2008., 30. lpp.

- (22) Reklāmas un atbalsta pasākumi būtu jāveic gan dalībvalstīm, gan Komisijai.
- (23) Saskaņā ar shēmām, ar kurām atbalsta ražošanas nozares veikumu vides jomā, dalībvalstīm būtu jāstimulē reģistrētās organizācijas, piemēram, ar piekļuvi finansējumam vai nodokļu atvieglojumiem, vienlaikus neskarot EK līguma noteikumus par valsts atbalstu, ja vien organizācijas var uzskatāmi parādīt labāku veikumu vides jomā.
- (24) Dalībvalstīm un Komisijai būtu jāizstrādā un jāīsteno īpaši pasākumi, lai panāktu organizāciju, jo īpaši mazu organizāciju, plašāku dalību EMAS.
- (25) Lai nodrošinātu šīs regulas saskaņotu piemērošanu, Komisijai pēc tam, kad ir sagatavota prioritāro darbību programma, šīs regulas darbības jomā būtu jāizstrādā nozaru atsauces dokumentus.
- (26) Ņemot vērā gūt pieredzi, šī regula vajadzības gadījumā būtu jāpārskata piecos gados pēc tās stāšanās spēkā.
- (27) Ar šo regulu aizstāj Regulu (EK) Nr. 761/2001, kura tādēļ būtu jāatceļ.

- (28) Ņemot vērā to, ka šajā regulā ir iekļauti lietderīgi elementi no Komisijas Ieteikuma 2001/680/EK (2001. gada 7. septembris) par norādījumiem, kā īstenot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 761/2001¹, un Ieteikuma 2003/532/EK (2003. gada 10. jūlijs) par norādījumiem, lai attiecībā uz veikuma vides jomā rādītāju izvēli un izmantošanu īstenotu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 761/2001, ar ko organizācijām atļauj brīvprātīgi piedalīties Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS)², minētos aktus vairs nevajadzētu piemērot, jo tos aizstāj ar šo regulu.
- (29) Ņemot vērā to, ka šīs regulas mērķus - proti, izveidot vienotu un uzticamu sistēmu un novērst to, ka valstu līmenī tiek izveidotas atšķirīgas sistēmas - nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, un to, ka minētās darbības mēroga un iedarbības dēļ šos mērķus var labāk sasniegt Kopienas līmenī, Kopiena var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā regulā paredz vienīgi tos pasākumus, kas vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai.
- (30) Šīs regulas īstenošanai vajadzīgie pasākumi būtu jāpieņem saskaņā ar Padomes Lēmumu 1999/468/EK (1999. gada 28. jūnijs), ar ko nosaka Komisijai piešķirto ieviešanas pilnvaru īstenošanas kārtību³.

¹ OV L 247, 17.9.2001., 1. lpp.

² OV L 184, 23.7.2003., 19. lpp.

³ OV L184, 17.7.1999., 23. lpp.

- (31) Jo īpaši Komisija būtu jāpilsonvaro noteikt procedūras, lai veiktu kompetento iestāžu salīdzinošu vērtējumu, izstrādāt nozaru atsauces dokumentus, atzīt pastāvošo vides vadības sistēmu vai to daļu atbilstību attiecīgajām šīs regulas prasībām un grozīt I līdz VIII pielikumu. Šie pasākumi, kuri ir vispārīgi un kuru mērķis ir grozīt nebūtiskus šīs regulas elementus, *inter alia*, papildināt šo regulu, iekļaujot jaunus nebūtiskus elementus, ir jāpieņem saskaņā ar Lēmuma 1999/468/EK 5.a pantā paredzēto regulatīvo kontroles procedūru.
- (32) Ņemot vērā to, ka šīs regulas pareizas darbības nodrošināšanai ir nepieciešams laiks, dalībvalstīm būtu jānodrošina 12 mēneši pēc šīs regulas spēkā stāšanās dienas, lai grozītu procedūras, kuras saskaņā ar šīs regulas atbilstīgajiem noteikumiem piemēro akreditācijas iestādes un kompetentās iestādes. Minētajos 12 mēnešos akreditācijas iestādēm un kompetentajām iestādēm vajadzētu būt tiesībām turpināt piemērot procedūras, kas noteiktas Regulā (EK) Nr. 761/2001,

IR PIENĒMUŠI ŠO REGULU.

I NODAĻA

Vispārīgi noteikumi

1. pants

Mērķis

Ar šo tiek izveidota Kopienas vides vadības un audita sistēma (turpmāk "EMAS"), kurā var brīvprātīgi piedalīties organizācijas, kas atrodas Kopienā vai ārpus tās.

EMAS kā nozīmīga ilgtspējīga patēriņa un ražošanas un ilgtspējīgas rūpniecības politikas rīcības plāna instrumenta mērķis ir veicināt organizāciju veikuma vides jomā pastāvīgu uzlabošanu, izveidojot un ieviešot organizācijās vides vadības sistēmas, sistemātiski, objektīvi un regulāri novērtējot šo sistēmu darbības rezultātus, sniedzot informāciju par veikumu vides jomā un iesaistoties atklātā dialogā ar sabiedrību un citām ieinteresētajām personām, aktīvi iesaistot organizāciju darbiniekus vides vadības sistēmu izveidē un nodrošinot piemērotas apmācības.

2. pants
Definīcijas

Šajā regulā piemēro šādas definīcijas:

- 1) "vides politika" ir organizācijas augstākā līmeņa vadības oficiāli formulētie vispārīgie plāni un darbības virziens attiecībā uz veikumu vides jomā, tostarp uz atbilstību visām spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā, kā arī saistības pastāvīgi uzlabot veikumu vides jomā. Tā ir pamats darbībai un mērķu un uzdevumu noteikšanai vides jomā;
- 2) "veikums vides jomā" ir izmērāmi rezultāti, kas izriet no organizācijā veicamās vides aspektu pārvaldības;
- 3) "atbilstība tiesību aktiem" ir spēkā esošo tiesisko prasību vides jomā, tostarp atļaujas nosacījumu, pilnīga īstenošana;
- 4) "vides aspekts" ir organizācijas darbības, ražojumu vai pakalpojumu elements, kas ietekmē vai var ietekmēt vidi;
- 5) "būtisks vides aspekts" ir vides aspekts, kam ir vai var būt būtiska ietekme uz vidi;

- 6) "tiešs vides aspekts" ir vides aspekts, kas saistīts ar organizācijas darbībām, ražojumiem un pakalpojumiem, kas atrodas tiešā organizācijas pārvaldības kontrolē;
- 7) "netiešs vides aspekts" ir vides aspekts, kas var rasties, organizācijai sadarbojoties ar trešām personām, un kuru organizācija var ietekmēt pienācīgā mērā;
- 8) "ietekme uz vidi" ir jebkādas negatīvas vai pozitīvas vides pārmaiņas, ko pilnīgi vai daļēji izraisa organizācijas darbība, ražojumi vai pakalpojumi;
- 9) "vides pārskats" ir sākotnēja vispusīga analīze par vides aspektiem, ietekmi uz vidi un veikumu vides jomā, kas saistīts ar organizācijas darbību, ražojumiem un pakalpojumiem;
- 10) "vides programma" ietver to pasākumu, pienākumu un līdzekļu aprakstu, kurus veic vai paredzēts veikt, lai sasniegtu mērķus un uzdevumus vides jomā, kā arī termiņus to sasniegšanai;
- 11) "mērķis vides jomā" ir no vides politikas izrietošs vispārīgs mērķis vides jomā, ko organizācija ir apņēmusies sasniegt un kas, ja vien iespējams, ir kvantitatīvi mērāms;

- 12) "uzdevums vides jomā" ir tāda sīki izstrādāta organizācijai vai kādai tās daļai piemērojama prasība attiecībā uz veikumu vides jomā, kura izriet no mērķiem vides jomā un kura jānosaka un jāizpilda, lai sasniegtu šos mērķus;
- 13) "vides vadības sistēma" ir vispārējās pārvaldības sistēmas daļa, kas ietver vides politikas izstrādei, ieviešanai, sasniegšanai, pārskatīšanai un uzturēšanai, kā arī vides aspektu pārvaldībai vajadzīgo organizatorisko struktūru, plānošanu, pienākumus, metodes, procedūras, procesus un resursus;
- 14) "vides vadības paraugprakse" ir efektīvākais veids, kā organizācijām īstenot vides vadības sistēmu attiecīgajā nozarē un kas var sniegt labāko veikumu vides jomā, ņemot vērā ekonomiskos un tehniskos nosacījumus;
- 15) "būtiskas izmaiņas" ir jebkādas izmaiņas organizācijas darbībā, struktūrā, pārvaldē, procesos, aktivitātēs, produktos vai pakalpojumos, kam ir vai kam var būt būtiska ietekme uz organizācijas vides vadības sistēmu, vidi vai cilvēka veselību;
- 16) "iekšējais vides audits" ir sistemātisks, dokumentēts, periodisks un objektīvs vērtējums par organizācijas veikumu vides jomā, vadības sistēmu un vides aizsardzībai izveidotajiem procesiem;

- 17) "auditors" ir organizācijai piederoša fiziska persona vai fizisku personu grupa vai attiecīgajai organizācijai nepiederīga fiziska vai juridiska persona, kas darbojas organizācijas uzdevumā, veicot jo īpaši esošās vides vadības sistēmas novērtējumu un nosakot atbilstību organizācijas vides politikai un programmai, tostarp to, vai ir ievērotas spēkā esošās tiesiskās prasības, kas attiecas uz vidi;
- 18) "vides deklarācija" ir visaptveroša sabiedrībai un citām ieinteresētajām personām domāta informācija par organizācijas:
- a) struktūru un darbībām;
 - b) vides politiku un vides vadības sistēmu;
 - c) vides aspektiem un ietekmi uz vidi;
 - d) vides programmu, mērķiem un uzdevumiem;
 - e) veikumu vides jomā un atbilstību spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā, kā norādīts IV pielikumā;

- 19) "atjaunināta vides deklarācija" ir visaptveroša sabiedrībai un citām ieinteresētajām personām paredzēta informācija par atjauninājumiem jaunākajā apstiprinātajā vides deklarācijā, ņemot vērā tikai organizācijas veikumu vides jomā un atbilstību spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā, kā noteikts IV pielikumā;
- 20) "vides verificētājs" ir:
- a) atbilstības novērtēšanas iestāde, kā definēts Regulā (EK) Nr. 765/2008, vai jebkura cita apvienība vai šādu iestāžu grupa, kas ir akreditēta saskaņā ar šo regulu; vai
 - b) jebkura fiziska vai juridiska persona, vai šādu personu grupa, kas ir licencēta veikt verifikāciju un validāciju saskaņā ar šo regulu;
- 21) "organizācija" ir uzņēmums, korporācija, firma, iestāde vai struktūra, vai arī kāda tās daļa vai to apvienība, kas atrodas Kopienā vai ārpus tās un kas ir vai nav reģistrēta, kas ir valsts vai privāta un kam ir savas funkcijas un pārvalde;
- 22) "objekts" ir konkrēta ģeogrāfiskā vieta, ko pārvalda organizācija un ar ko saistītas organizācijas darbības, ražojumi un pakalpojumi, tostarp visa infrastruktūra, iekārtas un materiāli; objekts ir mazākā struktūra, ko pieņem reģistrēšanai;

- 23) "grupa" ir neatkarīgu organizāciju grupa, kas ir savstarpēji saistītas ģeogrāfiska tuvuma vai uzņēmējdarbības dēļ un kopīgi ievieš vides vadības sistēmu;
- 24) "verifikācija" ir atbilstības novērtējuma procedūra, ko veic vides verificētājs, lai pārbaudītu, vai organizācijas vides pārskats, vides politika, vides vadības sistēma un iekšējais vides audits un tā īstenošana atbilst šīs regulas prasībām;
- 25) "validācija" ir vides verificētāja, kas veica verifikāciju, izsniegts apstiprinājums, ka informācija un dati, kas iekļauti organizācijas vides deklarācijā un atjauninātajā vides deklarācijā, ir precīzi, ticami, pareizi un atbilst šīs regulas prasībām;
- 26) "izpildiestādes" ir attiecīgās, dalībvalstu noteiktās kompetentās iestādes, kuru uzdevums ir atklāt, novērst un izmeklēt spēkā esošo tiesisko prasību vides jomā pārkāpumus un vajadzības gadījumā veikt izpildes nodrošināšanas pasākumus;

- 27) "veikuma vides jomā rādītājs" ir īpašs rādītājs, ar ko mēra organizācijas veikumu vides jomā;
- 28) "mazas organizācijas" ir:
- a) mikrouzņēmumi, mazi un vidēji uzņēmumi, kā noteikts Komisijas Ieteikumā Nr. 2003/361/EK (2003. gada 6. maijs) par mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu definīciju¹; vai
 - b) vietējās iestādes, kuru darbības joma aptver mazāk nekā 10 000 iedzīvotājus, vai citas valsts iestādes, kurām ir mazāk nekā 250 darbinieku un kuru gada budžets nepārsniedz EUR 50 miljonus, vai kuru gada bilance nepārsniedz EUR 43 miljonus, ja tās atbilst visiem šiem nosacījumiem:
 - i) valsts vai citas publiskas pārvaldes iestādes vai padomdevējas struktūras valsts, reģionu vai vietējā līmenī;
 - ii) fiziskas vai juridiskas personas, kas saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem veic valsts pārvaldes funkcijas, tostarp īpašus pienākumus un darbības, vai sniedz pakalpojumus vides jomā; un

¹ OV L 124, 20.5.2003., 36. lpp.

iii) fiziskas vai juridiskas personas, kas b) apakšpunktā minētās struktūras vai personas uzraudzībā veic sabiedriskus pienākumus un funkcijas vai sniedz sabiedriskus pakalpojumus vides jomā;

- 29) "korporatīva reģistrācija" ir tādas organizācijas visu vai dažu objektu viena reģistrācija, kuras objekti atrodas vienā vai vairākās dalībvalstīs vai trešās valstīs;
- 30) "akreditācijas iestāde" ir valstu akreditācijas iestāde, kas izraudzīta saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 765/2008 4. pantu un atbild par vides verificētāju akreditāciju un uzraudzību;
- 31) "licencēšanas iestāde" ir iestāde, kas izraudzīta saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 765/2008 5. panta 2. punktu un atbild par vides verificētāju licencēšanu un uzraudzību.

II NODAĻA

Organizāciju reģistrācija

3. pants

Kompetentās iestādes noteikšana

1. Reģistrācijas pieteikumus no dalībvalstu organizācijām iesniedz attiecīgās dalībvalsts kompetentajai iestādei.
2. Organizācija ar objektiem, kas atrodas vienā vai vairākās dalībvalstīs, vai trešās valstīs, visu vai vairāku šo objektu reģistrācijas nolūkā var iesniegt vienu korporatīvas reģistrācijas pieteikumu.

Korporatīvas reģistrācijas pieteikumu iesniedz tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā šā punkta nolūkā ir organizācijas galvenā mītne vai vadības centrs.

3. Reģistrācijas pieteikumus no ārpuskopienas organizācijām, tostarp korporatīvās reģistrācijas pieteikumus, kas attiecas tikai uz ārpuskopienas objektiem, iesniedz jebkurai kompetentajai iestādei tajās dalībvalstīs, kuras reģistrē ārpuskopienas organizācijas saskaņā ar 11. panta 1. punkta otro daļu.

Minētās organizācijas nodrošina, ka vides verificētājs, kas veiks verifikāciju un validēs organizācijas vides vadības sistēmu, ir akreditēts vai licencēts tajā dalībvalstī, kurā organizācija iesniedz reģistrācijas pieteikumu.

4. pants

Sagatavošanās reģistrācijai

1. Organizācijas, kas vēlas reģistrēties pirmo reizi:
 - a) veic vides apskatu par visiem organizācijas vides aspektiem atbilstoši I pielikumā un II pielikuma A.3.1. daļā izklāstītajām prasībām;
 - b) ņemot vērā vides apskata rezultātus, izstrādā un īsteno vides vadības sistēmu, kas aptver visas II pielikumā minētās prasības, attiecīgā gadījumā ņemot vērā vides vadības paraugpraksi attiecīgajā nozarē, kā minēts 46. panta 1. punkta a) apakšpunktā;

- c) veic iekšējo revīziju saskaņā ar II pielikuma A.5.5. daļā un III pielikumā noteiktajām prasībām;
 - d) sagatavo vides deklarāciju saskaņā ar IV pielikumu. Ja konkrētajā nozarē ir pieejami nozares atsauces dokumenti, kā minēts 46. pantā, organizācijas veikuma vides jomā novērtējumu veic, ņemot vērā attiecīgo dokumentu.
2. Organizācijas var izmantot 32. pantā minēto palīdzību, kas ir pieejama dalībvalstī, kurā organizācija iesniedz reģistrācijas pieteikumu.
 3. Organizācijām ar sertificētu vides vadības sistēmu, kas atzīta saskaņā ar 45. panta 4. punktu, nav jāīsteno tās daļas, kuras atzītas par līdzvērtīgām šai regulai.
 4. Organizācijas iesniedz materiālus vai dokumentārus pierādījumus, kas apliecina, ka organizācija ievēro visas spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā.

Organizācijas no kompetentās izpildiestādes vai izpildiestādēm var pieprasīt informāciju saskaņā ar 32. pantu, vai arī šo informāciju var pieprasīt no vides verificētāja.

Arī uz organizācijām, kas atrodas ārpus Kopienas teritorijas, attiecas tās spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā, kuras piemēro līdzīgām organizācijām dalībvalstīs, kurās šīs organizācijas plāno iesniegt pieteikumu.

Ja attiecībā uz konkrēto nozari ir pieejami nozares atsauces dokumenti, kā minēts 46. pantā, organizācijas veikuma vides jomā vērtējumu veic, atsaucoties uz attiecīgo dokumentu.

5. Sākotnējo vides apskatu, vides vadības sistēmu, audita procedūru un īstenošanu verificē akreditēts vai licencēts vides verificētājs, un šis verificētājs apstiprina vides deklarāciju.

5. pants

Reģistrācijas pieteikums

1. Jebkura organizācija, kas atbilst 4. pantā noteiktajām prasībām, var iesniegt reģistrācijas pieteikumu.
2. Reģistrācijas pieteikumu iesniedz kompetentajai iestādei, kas noteikta saskaņā ar 3. pantu, un pieteikumā iekļauj:
 - a) apstiprināto vides deklarāciju elektroniskā vai drukātā formā;
 - b) 25. panta 9. punktā minēto deklarāciju, ko parakstījis vides verificētājs, kurš apstiprināja vides deklarāciju;
 - c) aizpildītu veidlapu, kurā ir vismaz obligāti sniedzamā informācija, kas noteikta VI pielikumā;
 - d) vajadzības gadījumā — dokumentu, kas pierāda, ka piemērojamās maksas ir samaksātas.
3. Pieteikumu raksta (vienā no) tās dalībvalsts valsts valodā(-m), kurā organizācija iesniedz reģistrācijas pieteikumu.

III NODAĻA

Reģistrēto organizāciju pienākumi

6. pants

EMAS reģistrācijas atjaunošana

1. Reģistrēta organizācija vismaz reizi trijos gados:
 - a) saņem verifikāciju attiecībā uz visu vides vadības sistēmu, audita programmu un tās īstenošanu;
 - b) sagatavo vides deklarāciju saskaņā ar prasībām, kas noteiktas IV pielikumā, un šai vides deklarācijai ir jābūt vides verificētāja sniegtai validācijai;
 - c) nosūta apstiprināto vides deklarāciju kompetentajai iestādei;
 - d) nosūta kompetentajai iestādei aizpildītu veidlapu, kurā ir vismaz VI pielikumā noteiktā obligāti sniedzamā informācija;
 - e) vajadzības gadījumā — kompetentajai iestādei samaksā nodevu par reģistrācijas atjaunošanu.

2. Neskarot 1. punktu, reģistrēta organizācija:
 - a) saskaņā ar audita programmu veic iekšēju auditu par savu veikumu vides jomā un atbilstību spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā saskaņā ar III pielikumu;

- b) sagatavo atjauninātu vides deklarāciju saskaņā ar prasībām, kas noteiktas IV pielikumā, un šai vides deklarācijai vides verificētāja sniegtai validācijai;
 - c) nosūta apstiprināto atjaunināto vides deklarāciju kompetentajai iestādei;
 - d) nosūta kompetentajai iestādei aizpildītu veidlapu, kurā ir vismaz VI pielikumā noteiktā obligāti sniedzamā informācija;
 - e) vajadzības gadījumā — maksā kompetentajai iestādei nodevu par reģistrācijas saglabāšanu.
3. Reģistrētas organizācijas vides deklarāciju un atjauninātu vides deklarāciju dara publiski pieejamu viena mēneša laikā kopš reģistrācijas un vienu mēnesi pēc tam, kad ir pabeigta reģistrācijas atjaunošana.

Šo prasību reģistrētas organizācijas var izpildīt, pēc pieprasījuma nodrošinot piekļuvi vides deklarācijai un atjaunotajai vides deklarācijai vai izveidojot saikni ar interneta vietnēm, kurās ir pieejamas minētās vides deklarācijas.

Veidu, kā tās nodrošina publisku piekļuvi, reģistrētas organizācijas norāda VI pielikumā paredzētajā veidlapā.

7. pants

Uz mazām organizācijām attiecināma atkāpe

1. Kompetentās iestādes pēc mazas organizācijas pieprasījuma pagarina tai 6. panta 1. punktā minēto triju gadu intervālu līdz četriem gadiem vai 6. panta 2. punktā minēto viena gadu intervālu līdz diviem gadiem, ja vides verificētājs, kurš ir verificējis organizāciju, apstiprina, ka ir izpildīti visi šie nosacījumi:

- a) nav ievērojama apdraudējuma videi;
- b) organizācija neplāno veikt 8. pantā noteiktās būtiskās pārmaiņas; un
- c) nav būtisku vietēja mēroga problēmu vides jomā, ko mazas organizācijas pastiprina.

Lai iesniegtu šā punkta pirmajā daļā minēto pieprasījumu, organizācija var izmantot Vi pielikumā paredzēto veidlapu.

2. Kompetentā iestāde noraida pieprasījumu, ja nav ievēroti 1. punktā minētie nosacījumi. Tā nosūta organizācijai pamatojumu.

3. Organizācijas, uz kurām attiecināta 1. punktā minēto pagarinājumu līdz diviem gadiem, katru gadu, kad tās ir atbrīvotas no pienākuma nosūtīt apstiprinātu atjaunināto vides deklarāciju, nosūta kompetentajai iestādei neapstiprinātu atjaunināto vides deklarāciju.

8. pants

Būtiskas pārmaiņas

1. Ja reģistrētā organizācija plāno īstenot būtiskas pārmaiņas, tā veic vides apskatu par šīm pārmaiņām, tostarp par šo pārmaiņu vides aspektiem un ietekmi uz vidi.
2. Pēc izmaiņu veikšanas vides apskatā organizācija attiecīgi atjaunina sākotnējo vides pārskatu, groza organizācijas vides politiku, vides programmu un vides vadības sistēmu un pārskata un atjaunina visu vides deklarāciju.
3. Visus saskaņā ar 2. punktu grozītos un atjauninātos dokumentus verificē un apstiprina sešos mēnešos.
4. Pēc apstiprināšanas organizācija iesniedz izmaiņas kompetentajai iestādei, izmantojot VI pielikumā iekļauto veidlapu, un dara šīs izmaiņas publiski pieejamas.

9. pants

Iekšējais vides audits

1. Reģistrēta organizācija izstrādā audita programmu, tādējādi nodrošinot, ka laikposmā, kas nepārsniedz trīs gadus - vai četrus gadus, ja piemēro 7. pantā minēto atrunu - iekšējo vides auditu veic par visām organizācijas darbībām saskaņā ar III pielikumā noteiktajām prasībām.
2. Auditu veic auditori, kam individuāli vai kolektīvi piemīt šādu uzdevumu veikšanai vajadzīgā kompetence un kas ir pietiekami neatkarīgi no viņu veiktā audita aptvertajām darbībām, lai spētu spriest objektīvi.
3. Organizācijas vides audita programmā nosaka katra audita vai audita cikla mērķus, tostarp to, cik bieži veicams katras darbības audits.
4. Pēc katra audita un audita cikla auditori sagatavo rakstisku audita ziņojumu.
5. Auditors paziņo organizācijai par auditā gūtajiem datiem un secinājumiem.

6. Pēc audita procedūras organizācija sagatavo un īsteno atbilstošu rīcības plānu.
7. Organizācija ievieš atbilstošus mehānismus, lai nodrošinātu, ka audita rezultāti tiek ņemti vērā.

10. pants

EMAS logotipa izmantošana

1. Neskarot 35. panta 2. punktu, EMAS logotipu, kas iekļauts V pielikumā, drīkst izmantot tikai reģistrētas organizācijas un tikai tik ilgi, kamēr to reģistrācija ir derīga.

Logotipā vienmēr norāda organizācijas reģistrācijas numuru.

2. EMAS logotipu izmanto tikai atbilstoši V pielikumā noteiktajām tehniskajām specifikācijām.
3. Ja organizācija saskaņā ar 3. panta 2. punktu izvēlas neregistrēt visus savus objektus, tā nodrošina, ka, sazinoties ar sabiedrību un izmantojot EMAS logotipu, pastāv skaidrība, uz kuriem objektiem reģistrācija attiecas.

4. EMAS logotipu neizmanto:

- a) uz ražojumiem vai to iepakojuma; vai
- b) kopā ar citu darbību un pakalpojumu salīdzinošām norādēm, un to izmanto tā, lai nerastos pārpratumi saistībā ar videi labvēlīgu ražojumu marķējumu izmantošanu.

5. Jebkurai vides informācijai, ko publicē reģistrētā organizācija, var pievienot EMAS logotipu, ar nosacījumu, ka šāda informācija sniedz atsauci uz organizācijas jaunāko vides deklarāciju vai atjaunināto vides deklarāciju, kuru izmantoja šīs informācijas iegūšanai, un ka minēto informāciju vides verificētājs ir apstiprinājis kā:

- a) precīzu;
- b) pamatotu un verificējamu;
- c) atbilstīgu un izmantotu attiecīgajā kontekstā;
- d) tādu, kas atspoguļo kopējo organizācijas veikumu vides jomā;
- e) tādu, ko nav iespējams interpretēt nepareizi; un
- f) būtisku attiecībā uz kopējo ietekmi uz vidi.

IV NODAĻA

Noteikumi attiecībā uz kompetentajām iestādēm

11. pants

Kompetento iestāžu norīkošana un funkcijas

1. Dalībvalstis norīko kompetentās iestādes, kas saskaņā ar šo regulu ir atbildīgas par to organizāciju reģistrāciju, kuras atrodas Kopienā,

Dalībvalstis var noteikt, ka to norīkotās kompetentās iestādes saskaņā ar šo regulu nodrošina ārpuskopienas organizāciju reģistrāciju un ir par to atbildīgas.

Kompetentās iestādes pārrauga organizāciju iekļaušanu un saglabāšanu reģistrā, tostarp svītrosānu uz laiku vai pavisam.

2. Kompetentās iestādes var būt valsts, reģionālas vai vietējas.
3. Kompetento iestāžu sastāvs garantē to neatkarību un neitralitāti.
4. Kompetentajām iestādēm ir atbilstoši finanšu resursi un cilvēkresursi, lai pienācīgi veiktu tām uzticētos uzdevumus.
5. Kompetentās iestādes konsekventi piemēro šo regulu un piedalās regulārajā salīdzinošajā novērtēšanā, kā minēts 17. pantā.

12. pants

Pienākumi saistībā ar reģistrācijas procesu

1. Kompetentās iestādes izstrādā organizāciju reģistrēšanas kārtību. Īpaši svarīgi, lai būtu izstrādāti noteikumi par to, kā:
 - a) izskatīt ieinteresēto personu, tostarp akreditācijas iestāžu, licencēšanas iestāžu, kompetento izpildiestāžu un organizāciju pārstāvniecības struktūru apsvērumus par organizācijām, kas iesniegušas pieteikumus, vai reģistrētām organizācijām;
 - b) atteikt reģistrāciju, kā arī uz laiku vai pavisam svītrot organizācijas no reģistra;
 - c) izskatīt apelācijas un sūdzības par kompetento iestāžu lēmumiem.

2. Kompetentās iestādes izveido un uztur attiecīgajā dalībvalstī reģistrēto organizāciju reģistru, kā arī informāciju par to, kā var iegūt šo organizāciju vides deklarācijas vai atjauninātās vides deklarācijas, un izmaiņu gadījumā katru mēnesi veic reģistra atjaunināšanu.

Reģistrs ir publiski pieejams interneta vietnē.

3. Kompetentās iestādes katru mēnesi tieši vai ar valsts iestāžu starpniecību, par ko lemj attiecīgā dalībvalsts, ziņo Komisijai par 2. punktā minētajām izmaiņām reģistrā.

13. pants
Organizāciju reģistrācija

1. Kompetentās iestādes izskata organizāciju reģistrācijas pieteikumus saskaņā ar kārtību, kas šim nolūkam izstrādāta.
2. Ja organizācija iesniedz reģistrācijas pieteikumu, kompetentā iestāde reģistrē organizāciju un piešķir tai reģistrācijas numuru, ievērojot šādus nosacījumus:
 - a) kompetentā iestāde ir saņēmusi reģistrācijas pieteikumu, kurā iekļauti 5. panta 2. punkta a) līdz d) apakšpunktā minētie dokumenti;
 - b) kompetentā iestāde ir pārbaudījusi, ka verificēšana un apstiprināšana ir veikta saskaņā ar 25., 26. un 27. pantu;
 - c) pamatojoties uz saņemtajiem lietiskajiem pierādījumiem, piemēram, rakstiku ziņojumu no kompetentās izpildiestādes, kompetentā iestāde ir pārliecinājusies, ka nepastāv pierādījumi par to, ka būtu pārkāptas spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā;
 - d) ieinteresētās personas nav iesniegušas attiecīgas sūdzības, vai arī sūdzības ir pienācīgi noregulētas;

- e) kompetentā iestāde, pamatojoties uz saņemtajiem pierādījumiem, ir pārliecinājusies, ka organizācija atbilst šīs regulas prasībām; un
 - f) attiecīgā gadījumā — kompetentā iestāde ir saņēmusi reģistrācijas maksu.
3. Kompetentā iestāde informē organizāciju par tās reģistrēšanu un izsniedz organizācijai tās reģistrācijas numuru un EMAS logotipu.
 4. Ja kompetentā iestāde secina, ka pieteikuma iesniedzēja organizācija neatbilst 2. punktā minētajām prasībām, tā atsaka organizācijas reģistrāciju un nosūta tai pamatojumu.
 5. Ja kompetentā iestāde no akreditācijas vai licencēšanas iestādes saņem rakstisku uzraudzības ziņojumu, kurā ir pierādījumi par to, ka vides verificētājs nav atbilstoši rīkojies, lai nodrošinātu, ka pieteikuma iesniedzēja organizācija ievēro šajā regulā noteiktās prasības, minētajai organizācijai atsaka reģistrāciju. Kompetentā iestāde aicina organizāciju iesniegt jaunu reģistrācijas pieteikumu.
 6. Kompetentā iestāde apspriežas ar iesaistītajām personām, tostarp organizāciju, lai iegūtu vajadzīgos pierādījumus lēmuma pieņemšanai par reģistrācijas atteikšanu organizācijai.

14. pants

Organizācijas reģistrācijas atjaunošana

1. Kompetentā iestāde atjauno organizācijas reģistrāciju, ja ir izpildīti visi turpmāk minētie nosacījumi:
 - a) kompetentā iestāde ir saņēmusi validētu vides deklarāciju, kā minēts 6. panta 1. punkta c) apakšpunktā, validētu atjaunināto vides deklarāciju, kā minēts 6. panta 2. punkta c) apakšpunktā, vai nevalidētu vides deklarāciju, kā minēts 7. panta 3. punktā;
 - b) kompetentā iestāde ir saņēmusi aizpildītu veidlapu, kurā ietverts vismaz VI pielikumā norādītais informācijas minimums, kā minēts 6. panta 1. punkta d) apakšpunktā un 6. panta 2. punkta d) apakšpunktā;
 - c) kompetentajai iestādei nav pierādījumu, ka verificēšana un validēšana nav veikta saskaņā ar 24., 25. un 27. pantu;
 - d) kompetentajai iestādei nav pierādījumu par organizācijas neatbilstību spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā;
 - e) ieinteresētās personas nav iesniegušas attiecīgas sūdzības, vai arī sūdzības ir pienācīgi noregulētas;

- f) kompetentā iestāde, pamatojoties uz saņemtajiem pierādījumiem, ir pārliecinājusies, ka organizācija atbilst šīs regulas prasībām; un
 - g) attiecīgā gadījumā — kompetentā iestāde ir saņēmusi reģistrācijas atjaunošanas maksu.
2. Kompetentā iestāde paziņo organizācijai, ka tās reģistrācija ir atjaunota.

15. pants

Organizāciju svītrosana no reģistra uz laiku vai pavisam

1. Ja kompetentā iestāde uzskata, ka reģistrēta organizācija nepilda šo regulu, tā dod iespēju organizācijai iesniegt savus apsvērumus šajā jautājumā. Ja organizācija nesniedz apmierinošu atbildi, to uz laiku vai pavisam svītro no reģistra.
2. Ja kompetentā iestāde no akreditācijas vai licencēšanas iestādes saņem rakstisku ziņojumu, kurā ir pierādījumi par to, ka vides verificētājs nav atbilstoši rīkojies, lai nodrošinātu, ka reģistrētā organizācija ievēro šajā regulā noteiktās prasības, organizāciju uz laiku svītro no reģistra.

3. Reģistrētu organizāciju, attiecīgi, uz laiku vai pavisam svītrot no reģistra, ja divos mēnešos pēc attiecīgas prasības kompetentā iestāde no minētās organizācijas nav saņēmusi:
 - a) apstiprinātu vides deklarāciju, atjauninātu vides deklarāciju vai parakstītu 25. panta 9. punktā minēto deklarāciju;
 - b) organizācijas aizpildītu veidlapu, kurā ir vismaz obligāti sniedzamā informācija, kas noteikta VI pielikumā.
4. Ja kompetentā izpildiestāde ar rakstisku ziņojumu informē kompetento iestādi par to, ka organizācija ir pārkāpusi kādas spēkā esošas tiesiskās prasības vides jomā, kompetentā iestāde, attiecīgi, uz laiku vai pavisam svītrot no reģistra atsauci uz šo organizāciju.
5. Ja kompetentā iestāde nolemj reģistrāciju uz laiku vai pavisam svītrot, tā ņem vērā vismaz šādus apsvērumus:
 - a) ietekmi uz vidi, ko izraisījis tas, ka organizācijas nav izpildījusi šajā regulā noteiktās prasības;
 - b) prognozi, ka organizācija nepildīs šajā regulā noteiktās prasības, vai apstākļus, kas var to izraisīt;

- c) iepriekšējos gadījumus, kad organizācija nav izpildījusi šajā regulā noteiktās prasības; un
 - d) īpašus apstākļus saistībā ar organizāciju.
6. Lai iegūtu vajadzīgos pierādījumus lēmuma pieņemšanai par svītrosanu no reģistra uz laiku vai pavisam, kompetentā iestāde apspriežas ar iesaistītajām personām, tostarp organizāciju.
 7. Ja kompetentā iestāde kā citādi, nevis no akreditācijas vai licencēšanas iestādes rakstiska uzraudzības ziņojuma, ir guvusi pierādījumus, ka vides verificētājs nav pietiekami aktīvi rīkojies, lai nodrošinātu, ka organizācija ievēro šīs regulas prasības, tā apspriežas ar akreditācijas vai licencēšanas iestādi, kuras pakļautībā ir vides verificētājs.
 8. Kompetentā iestāde pamato pieņemtus pasākumus.
 9. Kompetentā iestāde sniedz organizācijai atbilstošu informāciju par apspriešanos ar iesaistītajām personām.
 10. Ja organizācija uz laiku svītrota no reģistra un kompetentā iestāde ir saņēmusi pietiekamu informāciju, ka organizācija atbilst šīs regulas prasībām, to atjauno reģistrā.

16. pants

Kompetento iestāžu forums

1. Kompetentās iestādes izveido visu dalībvalstu Kompetento iestāžu forumu (turpmāk "Kompetento iestāžu forums"), un tas sanāk vismaz reizi gadā, piedaloties Komisijas pārstāvim.

Kompetento iestāžu forums pieņem savu reglamentu.

2. Kompetento iestāžu forumā piedalās kompetentās iestādes no katras dalībvalsts. Ja vienā dalībvalstī ir vairākas kompetentās iestādes, veic attiecīgus pasākumus, lai visām iestādēm nodrošinātu informāciju par Kompetento iestāžu foruma darbību.
3. Kompetento iestāžu forums izstrādā norādījumus, lai nodrošinātu konsekventu kārtību organizāciju reģistrācijai saskaņā ar šo regulu, ietverot organizāciju reģistrācijas atjaunošanu un saglabāšanu un svītrošanu no reģistra uz laiku vai pavisam gan Kopienā, gan ārpus tās.

Kompetento iestāžu forums nosūta Komisijai pamatnostādņu dokumentus un dokumentus, kas attiecas uz salīdzinošo novērtējumu.

4. Attiecīgā gadījumā Komisija ierosina norādījumus par Kompetento iestāžu foruma apstiprinātajām saskaņošanas procedūrām, lai tos pieņemtu saskaņā ar 49. panta 3. punktā minēto regulatīvo kontroles procedūru.

Minētos dokumentus padara publiski pieejamus.

17. pants

Kompetento iestāžu salīdzinošā novērtēšana

1. Kompetento iestāžu forums organizē salīdzinošo novērtēšanu, lai pārbaudītu katras kompetentās iestādes reģistrācijas sistēmas atbilstību šai regulai un izstrādātu vienotu pieeju reģistrācijas noteikumu piemērošanai.
2. Salīdzinošo novērtēšanu veic regulāri un vismaz reizi četros gados, un tajā ietver 12., 13. un 15. pantā paredzēto noteikumu un procedūru novērtējumu. Salīdzinošajā novērtēšanā piedalās visas kompetentās iestādes.
3. Komisija izstrādā salīdzinošā novērtējuma veikšanas procedūru, tostarp arī atbilstīgas procedūras salīdzinošā novērtējuma rezultātā pieņemtu lēmumu pārsūdzēšanai.

Šos pasākumus, kuri ir paredzēti, lai grozītu nebūtiskus šīs regulas elementus, to papildinot, pieņem saskaņā ar 49. panta 3. punktā minēto regulatīvo kontroles procedūru.

4. Šā panta 3. punktā minētās procedūras ievieš, pirms tiek veikta pirmā salīdzinošā novērtēšana.
5. Kompetento iestāžu forums regulāri nosūta Komisijai un saskaņā ar 49. panta 1. punktu izveidotajai komitejai ziņojumu par salīdzinošo novērtējumu.

Pēc tam, kad Kompetento iestāžu forums un šā punkta pirmajā daļā minētā komiteja ir apstiprinājuši ziņojumu, to dara publiski pieejamu.

V NODAĻA

Vides verificētāji

18. pants

Vides verificētāju pienākumi

1. Vides verificētāji vērtē, vai organizācijas vides apskats, vides politika, vadības sistēma, audita procedūras un to īstenošana atbilst šīs regulas prasībām.
2. Vides verificētāji verificē:
 - a) organizācijas atbilstību visām šīs regulas prasībām saistībā ar sākotnējo vides apskatu, vides vadības sistēmu, vides auditu un tā rezultātiem un vides deklarāciju vai atjauninātu vides deklarāciju;
 - b) organizācijas atbilstību spēkā esošajām Kopienas, valsts, reģionālajām un vietējām tiesiskajām prasībām vides jomā;
 - c) ilgstošus organizācijas centienus uzlabot veikumu vides jomā; un

d) to datu un informācijas pamatotību, ticamību un pareizību, kuri ietverti šādos dokumentos:

i) vides deklarācijā,

ii) atjauninātajā vides deklarācijā,

iii) jebkurā citā informācijā par vidi, kura ir jāapstiprina.

3. Jo īpaši vides verificētāji verificē sākotnējā vides apskata vai audita atbilstību, vai citas procedūras, nepieļaujot šo procedūru nevajadzīgu atkārtošānu.

4. Vides verificētāji verificē vai iekšējā audita rezultāti ir uzticami. Šim nolūkam viņi var attiecīgā gadījumā izmantot pārbaudes uz vietas.

5. Veicot verificēšanu, lai sagatavotos organizācijas reģistrēšanai, vides verificētājs pārbauda, vai organizācija atbilst vismaz šādām prasībām:

a) saskaņā ar II pielikumu darbojas pilnībā funkcionējoša vides vadības sistēma;

b) pastāv un ir sākta pilnībā plānota audita programma, kā paredzēts III pielikumā, ietverot vismaz visbūtiskāko ietekmi uz vidi;

- c) ir pabeigta II pielikuma A daļā minētās vadības sistēmas pārskatīšana, kā arī
- d) saskaņā ar IV pielikumu ir sagatavota vides deklarācija un tiek ņemti vērā nozares atsaucē dokumenti, ja tādi ir pieejami.

6. Veicot verificēšanu saistībā ar organizācijas atjaunošanu reģistrā, kā minēts 6. panta 1. punktā, vides verificētājs pārbauda, vai organizācija atbilst šādām prasībām:

- a) saskaņā ar II pielikumu organizācijā darbojas pilnībā funkcionējoša vides vadības sistēma;
- b) organizācijā pilnībā darbojas plānotā audita programma, un atbilstīgi III pielikumam ir pabeigts vismaz viens audita cikls;
- c) organizācija ir pabeigusi vienu vadības sistēmas pārskatīšanu; un
- d) saskaņā ar IV pielikumu organizācija ir sagatavojusi vides deklarāciju, un tiek ņemti vērā nozares atsaucē dokumenti, ja tādi ir pieejami.

7. Veicot verificēšanu saistībā ar atjaunošanu reģistrā, kā minēts 6. panta 2. punktā, vides verificētājs pārbauda, vai organizācija atbilst vismaz šādām prasībām:
- a) organizācijā ir veikts iekšējais audits attiecībā uz veikumu vides jomā un atbilstību spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā saskaņā ar III pielikumu;
 - b) organizācija var pierādīt, ka joprojām ievēro spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā un joprojām veic uzlabojumus attiecībā uz veikumu vides jomā; un
 - c) saskaņā ar IV pielikumu organizācija ir sagatavojusi atjaunotu vides deklarāciju, un attiecīgā gadījumā ir ņemti vērā nozares atsauces dokumenti.

19. pants

Verifikācijas biežums

1. Apspriežoties ar organizāciju, vides verificētājs izveido programmu, lai nodrošinātu, ka tiek verificēti visi 4., 5. un 6. pantā minētie elementi, kas vajadzīgi reģistrēšanai un atjaunošanai reģistrā.
2. Vides verificētājs ne retāk kā reizi 12 mēnešos apstiprina visu atjaunināto informāciju vides deklarācijā vai atjaunotajā vides deklarācijā.

Vajadzības gadījumā piemēro 7. pantā paredzēto atkāpi.

20. pants

Prasības attiecībā uz vides verificētājiem

1. Lai iegūtu akreditāciju vai licenci saskaņā ar šo regulu, vides verificētāja kandidāts iesniedz pieprasījumu akreditācijas vai licencēšanas iestādē, kurā tas vēlas saņemt akreditāciju vai licenci.

Šajā pieprasījumā norāda pieprasīto akreditācijas vai licences jomu atbilstīgi saimniecisko darbību klasifikācijai, kas noteikta Regulā (EK) Nr. 1893/2006¹.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1893/2006 (2006. gada 20. decembris), ar ko izveido NACE 2. red. saimniecisko darbību statistisko klasifikāciju (OV L 393, 30.12.2006., 1. lpp.).

2. Vides verificētājs akreditācijas vai licencēšanas iestādei sniedz atbilstošus pierādījumus par savu kompetenci, tostarp zināšanām, attiecīgo pieredzi un tehniskajām spējām, kuras ir būtiskas attiecībā uz pieprasīto akreditāciju vai licenci, saistībā ar šādām jomām:
- a) šo regulu;
 - b) vides vadības sistēmu vispārīgu funkcionēšanu;
 - c) attiecīgajiem nozares atsauces dokumentiem, ko Komisija izdevusi saskaņā ar 46. pantu, attiecībā uz šīs regulas piemērošanu;
 - d) tiesiskajām, normatīvajām un administratīvajām prasībām attiecībā uz darbībām, kurām veic verificēšanu un apstiprināšanu;
 - e) vides aspektiem un ietekmi uz vidi, tostarp ilgtspējīgu attīstību saistībā ar vidi;
 - f) vides jautājumu jomā būtiskiem tehniskiem aspektiem attiecībā uz darbībām, kurām veic verificēšanu un apstiprināšanu;
 - g) verificējamās un apstiprināmās darbības funkcionēšanu kopumā, lai novērtētu vadības sistēmas atbilstību saistībā ar organizācijas un tās produktu, pakalpojumu un darbību mijiedarbību ar vidi, tostarp vismaz par:
 - i) organizācijas izmantotajām tehnoloģijām,

- ii) terminoloģiju un darbībās izmantotajiem instrumentiem,
 - iii) ekspluatācijas darbībām un to mijiedarbības ar vidi raksturlielumiem,
 - iv) metodēm būtisku vides aspektu novērtēšanai,
 - v) piesārņojuma kontroli un tā mazināšanas tehnoloģijām;
- h) vides audita prasībām un metodēm, tostarp spēju veikt efektīvu vides vadības sistēmas verificācijas auditu, atbilstošu audita konstatējumu un secinājumu noteikšanu un audita pārskatu sagatavošanu un sniegšanu mutiski vai rakstiski, lai nodrošinātu skaidru verificācijas audita apliecinājumu;
- i) informācijas auditu, vides deklarāciju un atjaunotu vides deklarāciju attiecībā uz datu pārvaldību, datu glabāšanu un apstrādi, datu izklāstu rakstiskā vai grafiskā veidā, lai konstatētu iespējamās datu kļūdas, pieņēmumu un aplēšu izmantošanu;
- j) ražojumu un pakalpojumu vides dimensiju, tostarp vides aspektiem un veikumu vides jomā ekspluatācijas laikā un pēc tās, kā arī lēmumu pieņemšanai vides jomā sniegto datu integritāti.

3. Vides verificētājam prasa pierādīt, ka viņš nepārtraukti papildinājis profesionālās zināšanas 2. punktā minētajās kompetences jomās, un jābūt gatavam izturēt akreditācijas vai licencēšanas iestādes pārbaudījumu saistībā ar šīm zināšanām.
4. Veicot savus pienākumus, vides verificētājs ir ārēja trešā persona, kā arī neatkarīgs, jo īpaši no organizācijas auditora vai konsultanta, neitrāls un objektīvs.
5. Vides verificētājs nodrošina savu neatkarību no jebkāda komerciāla, finansiāla vai cita veida spiediena, kas varētu ietekmēt viņa spriedumus vai apdraudēt uzticību viņa spriedumu neatkarībai un godīgumam attiecībā uz verificācijas darbībām. Vides verificētājs nodrošina, ka tiek ievēroti visi noteikumi attiecībā uz minēto.
6. Lai izpildītu šajā regulā noteiktās verificācijas un apstiprināšanas prasības, vides verificētāja rīcībā ir dokumentētas metodes un procedūras, tostarp kvalitātes kontroles mehānisms un konfidencialitātes noteikumi.
7. Ja vides verificētājs ir organizācija, tai ir izstrādāta organizācijas struktūrshēma, kurā norādītas struktūrvienības un pienākumu sadalījums organizācijā, un sagatavota deklarācija par tiesisko statusu, īpašniekiem un finansējuma avotiem.

Organizācijas struktūrshēma ir pieejama pēc pieprasījuma.

8. Atbilstību šīm prasībām nodrošina, veicot novērtēšanu pirms akreditācijas vai licencēšanas un īstenojot akreditācijas vai licencēšanas iestādes uzraudzības funkciju.

21. pants

Papildu prasības attiecībā uz vides verificētājiem, kas ir fiziskas personas un individuāli veic verificācijas un apstiprināšanas darbības

Papildus tam, ka tās izpilda 20. pantā izklāstītās prasības, fiziskām personām, kuras pilda vides verificētāja pienākumus un individuāli veic verificēšanu un apstiprināšanu, ir:

- a) vajadzīgā kompetence, lai veiktu verificācijas un apstiprināšanas darbības jomās, kurās viņi licencēti;
- b) ierobežota licences joma atkarībā no viņu personīgās kompetences.

22. pants

Papildu prasības vides verificētājiem, kuri darbojas trešās valstīs

1. Ja vides verificētājs plāno veikt verificācijas un apstiprināšanas darbības trešās valstīs, viņš cenšas saņemt akreditāciju vai licenci attiecībā uz konkrēto valsti.

2. Lai saņemtu akreditāciju vai licenci attiecībā uz trešo valsti, papildus 20. un 21. pantā izklāstītajām prasībām vides verificētājam:
 - a) jābūt zināšanām un izpratnei par tās trešās valsts, attiecībā uz kuru verificētājs mēģina iegūt akreditāciju vai licenci, tiesiskajām, normatīvajām un administratīvajām prasībām vides jomā;
 - b) jāzina un jāsaprot tās trešās valsts valoda, kurā tas vēlas saņemt akreditāciju vai licenci.
3. Ja vides verificētājs pierāda, ka starp viņu un kvalificētu personu vai organizāciju, kas atbilst minētājām prasībām, pastāv līgumsaistības, 2. punktā minētās prasības uzskata par izpildītām.

Minētā persona vai organizācija ir neatkarīga no verificējamās organizācijas.

23. pants

Vides verificētāju uzraudzība

1. Vides verificētāju īstenoto verifikācijas un apstiprināšanas darbību uzraudzību:
 - a) dalībvalstīs, kurās tie ir akreditēti vai licencēti, veic akreditācijas vai licencēšanas iestāde, kura piešķirusi akreditāciju vai licenci;

- b) trešā valstī veic akreditācijas vai licencēšanas iestāde, kura vides verificētājam piešķirusi akreditāciju vai licenci minētajām darbībām;
 - c) dalībvalstī, kas nav akreditācijas vai licencēšanas dalībvalsts, veic attiecīgās dalībvalsts akreditācijas vai licencēšanas iestāde, kurā notiek verificēšana.
2. Vismaz četras nedēļas pirms katras verificēšanas dalībvalstī vides verificētājs paziņo akreditācijas vai licencēšanas iestādei, kura atbildīga pat attiecīgā vides verificētāja uzraudzību, savus akreditācijas vai licences datus, kā arī verificēšanas laiku un vietu.
 3. Vides verificētājs nekavējoties ziņo akreditācijas vai licencēšanas iestādei par jebkādam izmaiņām, kas varētu ietekmēt akreditāciju vai licenci vai to jomu.
 4. Ne retāk kā reizi 24 mēnešos akreditācijas licencēšanas iestāde paredz pasākumus, lai pārlicinātos, ka vides verificētājs aizvien atbilst akreditācijas licences prasībām, un pārbaudītu veikto verifikācijas un apstiprināšanas darbību kvalitāti.

5. Uzraudzība var ietvert administratīvu auditu, pārbaudes uz vietas organizācijās, anketēšanu, vides verificētāju apstiprināto vides deklarāciju atjauninātu vides deklarāciju pārskatīšanu un verificācijas ziņojumu pārskatīšanu.

Uzraudzība ir samērīga ar vides verificētāja veikto darbību.

6. Organizācijām ir pienākums ļaut akreditācijas vai licencēšanas iestādēm veikt vides verificētāju uzraudzību verificācijas un apstiprināšanas procesa gaitā.
7. Akreditācijas vai licencēšanas iestāde pieņem lēmumu anulēt vai apturēt akreditāciju vai licenci vai sašaurināt akreditācijas licences jomu tikai pēc tam, kad vides verificētājam ir dota iespēja izteikties.
8. Ja uzraugošā akreditācijas vai licencēšanas iestāde uzskata, ka vides verificētāja darbs neatbilst šīs regulas prasībām, tā nosūta rakstisku uzraudzības ziņojumu attiecīgajam vides verificētājam un kompetentajai iestādei, kurā attiecīgā organizācija vēlas saņemt reģistrāciju vai kurā tā ir reģistrēta.

Ja rodas jebkādas turpmākas domstarpības, uzraudzības ziņojumu nosūta Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forumam, kas minēts 30. pantā.

24. pants

Papildu prasības attiecībā uz tādu vides verificētāju uzraudzību, kuri darbojas dalībvalstī, kas nav akreditācijas vai licencēšanas dalībvalsts

1. Vides verificētājs, kas akreditēts vai licencēts vienā dalībvalstī, vismaz četras nedēļas pirms verifikācijas un apstiprināšanas darbību veikšanas kādā citā dalībvalstī paziņo pēdējās minētās dalībvalsts akreditācijas vai licencēšanas iestādei šādu informāciju:
 - a) ziņas par savu akreditāciju vai licenci, kompetenci, jo īpaši zināšanām saistībā ar tiesiskajām prasībām vides jomā un attiecīgās dalībvalsts valsts valodu, un - attiecīgā gadījumā - grupas sastāvu;
 - b) verificēšanas un apstiprināšanas laiku un vietu;
 - c) organizācijas adresi un saziņas līdzekļus.

Šādu paziņošanu veic pirms katras verifikācijas un apstiprināšanas darbības.

2. Akreditācijas vai licencēšanas iestāde var lūgt skaidrojumu par verificētāja zināšanām saistībā ar spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā.

3. Akreditācijas vai licencēšanas iestāde var prasīt izpildīt citus nosacījumus, kas nav 1. punktā minētie nosacījumi, ja vien minētās prasības neskar vides verificētāja tiesības sniegt pakalpojumus dalībvalstī, kas nav akreditācijas vai licencēšanas dalībvalsts.
4. Akreditācijas vai licencēšanas iestāde neizmanto 1. punktā minēto procedūru, lai novilcinātu vides verificētāja ierašanos. Ja akreditācijas vai licencēšanas iestāde atbilstīgi 2. un 3. punktam nevar izpildīt savus pienākumus pirms verificācijas un apstiprināšanas laika, ko verificētājs paziņojis saskaņā ar 1. punkta b) apakšpunktu, tā sniedz verificētājam pamatotu kavējuma skaidrojumu.
5. Akreditācijas vai licencēšanas iestādes neiekasē diskriminējošus maksājumus par paziņošanu un uzraudzību.
6. Ja uzraugošā akreditācijas vai licencēšanas iestāde uzskata, ka vides verificētāja darbs neatbilst šīs regulas prasībām, tā nosūta rakstisku uzraudzības ziņojumu attiecīgajam vides verificētājam, akreditācijas vai licencēšanas iestādei, kura piešķirusi akreditāciju vai licenci, un kompetentajai iestādei, kurā attiecīgā organizācija vēlas saņemt reģistrāciju vai kurā tā ir reģistrēta. Ja rodas jebkādas turpmākas domstarpības, uzraudzības ziņojumu nosūta Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forumam, kas minēts 30. pantā.

25. pants

Nosacījumi, kas jāievēro, veicot verificēšanu un apstiprināšanu

1. Vides verificētājs darbojas savas akreditācijas licences jomā, pamatojoties uz rakstisku vienošanos ar organizāciju.

Vienošanās:

- a) precīzi nosaka darbības jomu;
 - b) paredz konkrētus nosacījumus, lai vides verificētājs varētu darboties neatkarīgi un profesionāli; un
 - c) paredz, ka organizācijai ir pienākums sadarboties vajadzīgajā apmērā.
2. Vides verificētājs nodrošina, ka organizācijas komponenti ir viennozīmīgi definēti un atbilst faktiskajam pienākumu sadalījumam.

Vides deklarācijā skaidri norāda dažādas organizācijas daļas, kurās tiks veikta verificēšana vai apstiprināšana.

3. Vides verificētājs veic 18. pantā aprakstīto elementu novērtējumu.
4. Veicot verificācijas un apstiprināšanas darbības, vides verificētājs pārbauda dokumentus, apmeklē organizāciju, veic pārbaudes uz vietas un intervē personālu.

5. Pirms vides verificētāja apmeklējuma organizācija viņam sniedz pamatinformāciju par organizāciju un tās darbībām, vides politiku un programmu, organizācijā īstenotās vides vadības sistēmas aprakstu, informāciju par veikto vides apskatu vai auditu, ziņojumu par minēto apskatu vai auditu un jebkādiem koriģējošiem pasākumiem, kas veikti pēc tam, kā arī vides deklarācijas vai atjauninātas vides deklarācijas projektu.
6. Vides verificētājs organizācijai sagatavo rakstisku ziņojumu par verificācijas rezultātiem, kurā norāda:
 - a) visus jautājumus, kas attiecas uz vides verificētāja veiktajām darbībām;
 - b) aprakstu par atbilstību visām šīs regulas prasībām, tostarp apstiprinošus pierādījumus, konstatējumus un secinājumus;
 - c) iepriekšējās vides deklarācijās noteikto mērķu un sasniegumu salīdzinājumu, veikuma vides jomā novērtējumu un novērtējumu par organizācijas veikuma vides jomā pastāvīgu uzlabošanu;
 - d) vajadzības gadījumā vides apskata, audita metožu, vides vadības sistēmas vai jebkādu citu būtisku procesu tehniskos trūkumus.

7. Ja konstatētas neatbilstības šīs regulas prasībām, ziņojumā papildus norāda:
- a) konstatējumus un secinājumus par organizācijas neatbilstību, kā arī pierādījumus, uz kuriem šie konstatējumi un secinājumi ir balstīti;
 - b) jautājumus, kuros vides verificētājs nepiekrīt vides deklarācijas vai atjauninātas vides deklarācijas projektam, un sīkākas ziņas par grozījumiem vai papildinājumiem, kuri būtu jāveic vides deklarācijā vai atjauninātā vides deklarācijā.
8. Vides verificētājs pēc verifikācijas apstiprina organizācijas vides deklarāciju vai atjauninātu vides deklarāciju un apliecina, ka tā atbilst šīs regulas prasībām, ar nosacījumu, ka verifikācijas un apstiprināšanas iznākums apstiprina, ka:
- a) organizācijas vides deklarācijā vai atjauninātā vides deklarācijā sniegtā informācija un dati ir ticami un pareizi, un tie atbilst šīs regulas prasībām; un
 - b) nav pierādījumu, ka organizācija nepilda spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā.

9. Veicot apstiprināšanu, vides verificētājs izdod parakstītu VII pielikumā minēto deklarāciju, kurā apliecina, ka verificācija un apstiprināšana tika veikta saskaņā ar šo regulu.
10. Vienā dalībvalstī akreditēti vai licencēti vides verificētāji var veikt verificācijas un apstiprināšanas darbības jebkurā citā dalībvalstī, ievērojot šajā regulā noteiktās prasības.

Verificācijas vai apstiprināšanas darbības uzrauga tās dalībvalsts akreditācijas vai licencēšanas iestāde, kurā šīs darbības tiek veiktas. Par darbības uzsākšanu paziņo akreditācijas vai licencēšanas iestādei saskaņā ar grafiku, kas izklāstīts 24. panta 1. punktā.

26. pants

Mazu organizāciju verificēšana un apstiprināšana

1. Veicot verificācijas un apstiprināšanas darbības, vides verificētājs ņem vērā mazu organizāciju īpašos raksturlielumus, tostarp šādus:
 - a) īsas pakļautības ķēdes;
 - b) daudzfunkcionālu personālu;
 - c) apmācību darbavietā;

- d) spēju ātri pielāgoties pārmaiņām; un
 - e) procedūru ierobežotu dokumentēšanu.
2. Vides verificētājs veic verifikāciju un apstiprināšanu tādā veidā, lai neradītu nevajadzīgu slogu mazām organizācijām.
 3. Vides verificētājs ņem vērā objektīvus sistēmas efektivitātes pierādījumus, tostarp to, vai organizācijā ir ar darbības apjomu un sarežģītības pakāpi samērīgas procedūras, kāds ir saistītās ietekmes uz vidi veids un kāda ir uzņēmēju kompetence.

27. pants

Nosacījumi, kas jāievēro, veicot verificēšanu un apstiprināšanu trešās valstīs

1. Dalībvalstī akreditēti vai licencēti vides verificētāji var veikt verifikācijas un apstiprināšanas darbības organizācijā, kas atrodas trešā valstī, ievērojot šajā regulā noteiktās prasības.
2. Vides verificētājs vismaz sešas nedēļas pirms verifikācijas vai apstiprināšanas darbībām trešā valstī paziņo informāciju par savu akreditāciju vai licenci, kā arī verifikācijas un apstiprināšanas laiku un vietu akreditācijas vai licencēšanas iestādei dalībvalstī, kurā attiecīgā organizācija vēlas saņemt reģistrāciju vai kurā tā ir reģistrēta.

3. Verifikācijas un apstiprināšanas darbības uzrauga tās dalībvalsts akreditācijas vai licencēšanas iestāde, kurā attiecīgais vides verificētājs ir akreditēts vai licencēts. Par darbības uzsākšanu paziņo akreditācijas vai licencēšanas iestādei saskaņā ar grafiku, kas izklāstīts 2. punktā.

VI NODAĻA

Akreditācijas un licencēšanas struktūras

28. pants

Akreditācija un licencēšana

1. Akreditācijas iestādes, ko dalībvalstis izraugās saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 765/2008 4. pantu, saskaņā ar šo regulu ir atbildīgas par vides verificētāju akreditāciju un viņu veikto darbību uzraudzību.
2. Dalībvalstis saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 765/2008 5. panta 2. punktu var izraudzīties licencēšanas iestādi, kura ir atbildīga par licenču izsniegšanu vides verificētājiem un par to uzraudzību.
3. Dalībvalstis var pieņemt lēmumu neatļaut akreditēt vai nelicencēt fiziskas personas kā vides verificētājus.

4. Akreditācijas un licencēšanas iestādes novērtē vides verificētāja kompetenci, ņemot vērā 20., 21. un 22. pantā izklāstītos elementus, kas ir būtiski pieprasītās akreditācijas vai licences jomā.
5. Vides verificētāju akreditācijas vai licences jomu nosaka atbilstīgi Regulā (EK) Nr. 1893/2006 noteiktajai saimniecisko darbību klasifikācijai. Minētās jomas robežas ir atkarīgas no vides verificētāja kompetences, un vajadzības gadījumā tiek ņemts vērā darbības apjoms un sarežģītības pakāpe.
6. Akreditācijas vai licencēšanas iestādes izveido atbilstošas procedūras vides verificētāju akreditācijai vai licencēšanai, akreditācijas vai licences atteikšanai, apturēšanai uz laiku vai atsaukšanai un vides verificētāju uzraudzībai.

Šīs procedūras ietver kārtību, kādā izskata ieinteresēto personu, tostarp kompetento iestāžu un organizācijas pārstāvošo iestāžu, apsvērumus par vides verificētāju kandidātiem un akreditētiem vai licencētiem vides verificētājiem.
7. Ja akreditāciju vai licenci atsaka, akreditācijas vai licencēšanas iestāde informē vides verificētāju par šāda lēmuma iemesliem.

8. Akreditācijas vai licencēšanas iestādes izveido, pārskata un atjaunina sarakstu, kurā norādīti vides verificētāji un viņu akreditācijas vai licences jomas attiecīgās dalībvalstīs, un katru mēnesi ziņo par izmaiņām šajā sarakstā Komisijai un tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā atrodas akreditācijas vai licencēšanas iestāde.
9. Saskaņā ar noteikumiem un procedūrām attiecībā uz darbību uzraudzību, kā noteikts Regulas (EK) Nr. 765/2008 5. panta 3. punktā, akreditācijas vai licencēšanas iestāde izstrādā uzraudzības ziņojumu, kurā tās pēc apspriešanās ar attiecīgo vides verificētāju nolemj, ka:
 - a) vides verificētājs nav pienācīgi veicis darbības, lai nodrošinātu, ka organizācija pilda šajā regulā noteiktās prasības;
 - b) vides verificētājs veicis verificēšanu un apstiprināšanu, pārkāpjot vienu vai vairākas šīs regulas prasības.

Šo ziņojumu nosūta tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā organizācija ir reģistrēta vai kurā tā iesniegusi reģistrācijas pieteikumu, un vajadzības gadījumā akreditācijas vai licencēšanas iestādei, kura piešķirusi akreditāciju vai licenci.

29. pants

Akreditācijas vai licences apturēšana vai atsaukšana

1. Pirms akreditācijas vai licences apturēšanas vai atsaukšanas apspriežas ar iesaistītajām personām, tostarp vides verificētāju, lai sniegtu akreditācijas vai licencēšanas iestādei lēmuma pieņemšanai vajadzīgos pierādījumus.
2. Akreditācijas vai licencēšanas iestāde informē vides verificētāju par veikto pasākumu iemesliem un vajadzības gadījumā par apspriešanās procesu ar kompetento izpildiestādi.
3. Akreditāciju vai licenci aptur vai atceļ uz laiku, kamēr ir gūta pārliecība, ka vides verificētājs atbilst šai regulai, vajadzības gadījumā ņemot vērā kļūdas veidu un jomu vai tiesisko prasību pārkāpumu.
4. Akreditācijas vai licences apturēšanas gadījumā to atjauno, ja akreditācijas iestāde ir saņēmusi pietiekamu informāciju, ka vides verificētājs atbilst šai regulai.

30. pants

Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forums

1. Izveido forumu, kurā ir visas akreditācijas un licencēšanas iestādes no visām dalībvalstīm (turpmāk "Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forums"), un tas sanāk vismaz reizi gadā, piedaloties Komisijas pārstāvim.
2. Akreditācijas un licencēšanas iestāžu foruma mērķis ir nodrošināt konsekventas procedūras šādās jomās:
 - a) vides verificētāju akreditācija vai licencēšana saskaņā ar šo regulu, tostarp akreditācijas vai licences atteikšana, apturēšana un atsaukšana;
 - b) akreditētu vai licencētu vides verificētāju veikto darbību uzraudzība.
3. Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forumā izstrādā norādījumus jautājumos, kas ir akreditācijas un licencēšanas iestāžu kompetencē.
4. Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forums pieņem savu reglamentu.
5. Norādījumu dokumentus, kas minēti 3. punktā, un reglamentu, kas minēts 4. punktā, nosūta Komisijai.

6. Norādījumus, kas attiecas uz saskaņošanas procedūrām, kuras apstiprinājis Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forums attiecīga gadījumā ierosina Komisija, lai pieņemtu tos saskaņā ar 49. panta 3. punktā minēto regulatīvo kontroles procedūru.

Šie dokumenti ir publiski pieejami.

31. pants

Akreditācijas un licencēšanas iestāžu salīdzinošā novērtēšana

1. Salīdzinošo novērtēšanu, ko organizē Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forums, kurš minēts 30. panta 1. punktā, attiecībā uz vides verificētāju akreditāciju veic regulāri vismaz reizi četros gados, un tajā ietver to noteikumu un procedūru novērtējumu, kuras izklāstītas 28. un 29. pantā.

Salīdzinošajā novērtēšanā piedalās visas akreditācijas un licencēšanas iestādes.

2. Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forums, kas minēts 30. panta 1. punktā, katru gadu sūta Komisijai un saskaņā ar 49. panta 1. punktu izveidotajai komitejai sistemātisku ziņojumu par salīdzinošo novērtējumu.

Minēto ziņojumu dara publiski pieejamu pēc tam, kad to apstiprinājis Akreditācijas un licencēšanas iestāžu forums un licencēšanas iestāde, kā arī šā punkta pirmajā daļā minētā komiteja.

VII NODAĻA

Noteikumi attiecībā uz dalībvalstīm

32. pants

Atbalsts organizācijām saistībā ar tiesisko prasību vides jomā ievērošanu

1. Dalībvalstis nodrošina, ka organizācijas saņem piekļuvi informācijai un atbalsta iespējas saistībā ar attiecīgās dalībvalsts tiesiskajām prasībām vides jomā.
2. Atbalsts ir:
 - a) informācija par spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā;
 - b) informācija par to, kura izpildiestāde ir kompetenta attiecībā uz katru īpašu tiesisko prasību vides jomā, kura noteikta kā spēkā esoša.
3. Dalībvalstis var deleģēt 1. un 2. punktā minētos uzdevumus kompetentajām iestādēm vai jebkurai citai iestādei, kurai ir vajadzīgās zināšanas un pienācīgi resursi šā uzdevuma veikšanai.

4. Dalībvalstis nodrošina, ka izpildiestādes atbild vismaz uz mazo organizāciju pieprasījumiem par spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā, kuras ir attiecīgās organizācijas kompetencē, un sniedz organizācijām informāciju par līdzekļiem, kā pierādīt, ka organizācijas atbilst attiecīgajām tiesiskajām prasībām.
5. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās izpildiestādes paziņo kompetentajai iestādei, kura reģistrējusi organizāciju, ka reģistrētā organizācija neatbilst spēkā esošo tiesību aktu prasībām vides jomā.

Kompetentā izpildiestāde informē šo kompetento iestādi pēc iespējas ātrāk un jebkurā gadījumā viena mēneša laikā pēc tam, kad tā konstatējusi neatbilstību.

33. pants

EMAS popularizēšanas pasākumi

1. Dalībvalstis sadarbībā ar kompetentajām iestādēm, izpildiestādēm un citām ieinteresētajām personām veic EMAS popularizēšanas pasākumus, ņemot vērā 34. līdz 38. pantā minētos pasākumus.
2. Šim nolūkam dalībvalstis var izstrādāt popularizēšanas stratēģiju, ko regulāri pārskata.

34. pants

Informācija

1. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai informētu:
 - a) sabiedrību par EMAS mērķiem un galvenajām sastāvdaļām;
 - b) organizācijas par šīs regulas saturu.
2. Vajadzības gadījumā dalībvalstis izmanto profesionālās publikācijas, vietējos preses izdevumus, popularizēšanas kampaņas vai kādus citus lietderīgus līdzekļus, lai veicinātu EMAS plašāku atpazīstamību.

Dalībvalstis var sadarboties, jo īpaši ar nozaru asociācijām, patērētāju organizācijām, vides organizācijām, arodbiedrībām, vietējām iestādēm un citām ieinteresētajām personām.

35. pants

Popularizēšanas pasākumi

1. Dalībvalstis veic EMAS popularizēšanas pasākumus. Šie pasākumi var ietvert:
 - a) ar EMAS saistītu zināšanu un paraugprakses apmaiņas veicināšanu starp visām iesaistītajām personām;

- b) izstrādā efektīvus instrumentus EMAS popularizēšanai un informē par tiem organizācijas;
 - c) tehniska atbalsta sniegšana organizācijām ar EMAS saistītu popularizēšanas pasākumu noteikšanas un īstenošanas gaitā;
 - d) veicina partnerības starp organizācijām, lai popularizētu EMAS.
2. EMAS logotipu bez reģistrācijas numura var izmantot kompetentās iestādes, akreditācijas un licencēšanas iestādes, valsts iestādes un citas ieinteresētās personas, veicot ar EMAS saistītu tirdzniecības veicināšanas un reklāmas darbību. Šādos gadījumos V pielikumā noteiktā EMAS logotipa lietošana nenozīmē, ka logotipa lietotājs ir reģistrēts, ja tas tā nav.

36. pants

Mazu organizāciju dalības veicināšana

Dalībvalstis veic atbilstošus pasākumus, lai veicinātu mazu organizāciju dalību, *inter alia*:

- a) veicinot informācijas pieejamību un atbalsta fondus, kas tām īpaši pielāgoti;
- b) nodrošinot, ka pieņemama reģistrācijas maksa veicina to dalību;
- c) atbalstot tehniskās palīdzības pasākumus.

37. pants

Grupāla un posmsecīga pieeja

1. Dalībvalstis veicina to, ka vietējās iestādes, piedaloties rūpniecības asociācijām, tirdzniecības palātām un citām iesaistītajām personām, sniedz īpašu atbalstu ģeogrāfiskā tuvuma vai uzņēmējdarbības virziena dēļ savstarpēji saistītu organizāciju grupām reģistrācijas prasību sasniegšanā, kā minēts 4., 5. un 6. pantā.

Katru grupas organizāciju reģistrē atsevišķi.

2. Dalībvalstis aicina organizācijas ieviest vides vadības sistēmu. Jo īpaši tās veicina posmsecīgu pieeju, kuru īstenojot iegūst EMAS reģistrāciju.
3. Saskaņā ar 1. un 2. punktu izstrādātās sistēmas darbojas ar mērķi novērst nevajadzīgas izmaksas dalībniekiem, jo īpaši mazām organizācijām.

38. pants

EMAS un pārējie Kopienas politikas virzieni un instrumenti

1. Neierobežojot Kopienas tiesību aktus, dalībvalstis apsver, kā EMAS reģistrācija saskaņā ar šo regulu var tikt:
 - a) ņemta vērā jaunu tiesību aktu izstrādē;

- b) izmantota kā instruments tiesību aktu piemērošanas un īstenošanas gaitā;
- c) ņemta vērā publiskos iepirkumos un pasūtījumos.

2. Neskarot Kopienas tiesību aktus, īpaši tiesību aktus konkurētspējas, nodokļu un valsts atbalsta jomā, dalībvalstis vajadzības gadījumā veic pasākumus, lai sekmētu organizāciju reģistrāciju EMAS vai to palikšanu reģistrā.

Šie pasākumi var ietvert, *inter alia*:

- a) normatīvus atvieglojumus, kuru rezultātā reģistrētu organizāciju uzskata par atbilstošu konkrētām tiesiskajām prasībām vides jomā, kuras noteiktas ar citu juridisku instrumentu palīdzību un uz kuriem norādījušas kompetentās iestādes;
- b) labāku regulējumu, ar kuru groza citus tiesiskos instrumentus, atceļot, samazinot vai vienkāršojot slogu organizācijām, kuras piedalās EMAS, ar mērķi sekmēt tirgu efektīvu darbību un celt konkurētspējas līmeni.

39. pants

Maksājumi

1. Dalībvalstis var izveidot maksājumu sistēmu, ņemot vērā šādus apsvērumus:
 - a) izmaksas, kas radušās, saskaņā ar 32. pantu dalībvalstu izraudzītajām vai izveidotajām iestādēm sniedzot informāciju un atbalstu organizācijām;
 - b) izmaksas, kas radušās saistībā ar vides verificētāju akreditāciju, licencēšanu un uzraudzību;
 - c) izmaksas, kas kompetentajām iestādēm radušās, veicot reģistrāciju, reģistrācijas atjaunošanu, svītrojot no reģistra uz laiku vai pavisam, kā arī papildu izmaksas saistībā ar šo procesu administrēšanu attiecībā uz organizācijām, kuras atrodas ārpus Kopienas.

Šīs izmaksas nepārsniedz pieņemamas summas, un tās ir proporcionālas organizācijas lielumam un veicamajam darbam.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka organizācijas ir informētas par visiem piemērojamiem maksājumiem.

40. pants

Neatbilstība

1. Ja konstatē neatbilstību šai regulai, dalībvalstis veic piemērotus tiesiskus vai administratīvus pasākumus.
2. Dalībvalstīs ir spēkā efektīvi pasākumi pret EMAS logo izmantošanu, pārkāpjot šo regulu.

Var izmantot noteikumus, kas izstrādāti saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/29/EK (2005. gada 11. maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem¹.

41. pants

Informācijas sniegšana un ziņošana Komisijai

1. Dalībvalstis informē Komisiju par kompetento iestāžu un akreditācijas un licencēšanas iestāžu struktūru un procedūrām, kas attiecas uz to darbību, un vajadzības gadījumā regulāri atjaunina šo informāciju.

¹ OV L 149, 11.6.2005., 22. lpp.

2. Dalībvalstis reizi divos gados ziņo Komisijai atjauninātu informāciju par pasākumiem, ko tās veikušas saskaņā ar šo regulu.

Minētajos ziņojumos dalībvalstis ņem vērā jaunāko ziņojumu, ko saskaņā ar 47. pantu Eiropas Parlamentam un Padomei sniegusi Komisija.

VIII NODAĻA

Noteikumi attiecībā uz Komisiju

42. pants

Informācija

1. Komisija informē:
 - a) sabiedrību par EMAS mērķiem un galvenajām sastāvdaļām;
 - b) organizācijas par šīs regulas saturu.
2. Komisija uztur un dara publiski pieejamu:
 - a) vides verificētāju un reģistrēto organizāciju reģistru;
 - b) elektronisku datubāzi, kurā iekļautas vides deklarācijas;

- c) datubāzi, kurā iekļauta paraugprakse saistībā ar EMAS, tostarp efektīvi instrumenti EMAS popularizēšanai un tehniska atbalsta piemēri organizācijām;
- d) Kopienas līdzekļu uzskaitījumu, kas paredzēti EMAS īstenošanas un ar to saistītu projektu un pasākumu finansēšanai.

43. pants

Sadarbība un koordinēšana

1. Komisija vajadzības gadījumā veicina sadarbību starp dalībvalstīm, jo īpaši ar mērķi panākt noteikumu vienotu un konsekventu piemērošanu visā Kopienā attiecībā uz šādiem jautājumiem:
 - a) organizāciju reģistrācija;
 - b) vides verificētāji;
 - c) informācijas sniegšana un atbalsts saskaņā ar 32. pantu.
2. Neskarot Kopienas tiesību aktus publiskā iepirkuma jomā, Komisija un citas Kopienas iestādes un struktūras vajadzības gadījumā atsaucas uz EMAS vai citām vides vadības sistēmām, kas atzītas saskaņā ar 45. pantu, vai ekvivalentām sistēmām, minot tās kā nosacījumu darbu izpildes un pakalpojumu līgumu slēgšanai.

44. pants

EMAS iekļaušana pārējos Kopienas politikas virzienos un instrumentos

Komisija apsver, kā EMAS reģistrāciju saskaņā ar šo regulu var:

- 1) ņemt vērā jaunu tiesību aktu izstrādē un spēkā esošu tiesību aktu pārskatīšanā, jo īpaši piemērojot normatīvus atvieglojumus un labāku regulējumu, kā izklāstīts 38. panta 2. punktā;
- 2) izmantot kā instrumentu saistībā ar tiesību aktu piemērošanu un īstenošanu.

45. pants

Saistība ar citām vides vadības sistēmām

1. Dalībvalstis var iesniegt Komisijai rakstisku pieprasījumu atzīt par atbilstošām attiecīgajām prasībām šajā regulā tās esošās vides vadības sistēmas vai to daļas, kas ir sertificētas atbilstīgi attiecīgām sertifikācijas procedūrām, kuras atzītas valsts vai reģionālā līmenī.
2. Dalībvalstis pieprasījumā norāda vides vadības sistēmu attiecīgās daļas, kas atbilst attiecīgajām šīs regulas prasībām.
3. Dalībvalstis iesniedz pierādījumus par minētās vides vadības sistēmas visu attiecīgo daļu līdzvērtīgumu šai regulai.

4. Komisija, izskatījusi pieprasījumu, kas iesniegts saskaņā ar 1. punktu, un saskaņā ar 49. panta 2. punktā minēto apspriešanās procedūru, atzīst vides vadības sistēmas attiecīgās daļas un sertifikācijas iestāžu akreditācijas vai licencēšanas prasības, ja tā uzskata, ka dalībvalsts ir:
 - a) pieprasījumā pietiekami skaidri norādījusi vides vadības sistēmu attiecīgās daļas, kas atbilst prasībām šajā regulā;
 - b) iesniegusi pietiekamus pierādījumus par minētās vides vadības sistēmas visu attiecīgo daļu līdzvērtīgumu šai regulai.
5. Komisija *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* publicē atsauces uz atzītajām vides vadības sistēmām, tostarp attiecīgās EMAS iedaļas, kas minētas I pielikumā, uz kurām attiecas minētās atsauces, un atzītās akreditācijas vai licencēšanas prasības.

46. pants

Atsauces dokumentu un norādījumu izstrāde

1. Komisija, apspriežoties ar dalībvalstīm un citām iesaistītajām personām, izstrādā nozares atsauces dokumentus, kuros iekļauj:
 - a) vides vadības paraugpraksi;

- b) veikuma vides jomā rādītājus konkrētām nozarēm;
- c) vajadzības gadījumā — izcilības kritērijus un vērtēšanas sistēmas, ar kurām nosaka veikuma vides jomā apjomu.

Komisija var arī izstrādāt atsaucē dokumentus vairāku nozaru lietošanai.

- 2. Komisija ņem vērā spēkā esošos atsaucē dokumentus un rādītājus veikumam vides jomā, kas izstrādāti saskaņā ar citiem Kopienas vides politikas virzieniem un instrumentiem vai starptautiskiem standartiem.
- 3. Komisija līdz 2010. gada beigām izstrādā darba plānu, kurā iekļauj indikatīvu to nozaru sarakstu, kuras uzskata par prioritārām, lai pieņemtu nozaru un starpnozaru atsaucē dokumentus.

Darba plānu padara publiski pieejamu un regulāri atjaunina.

- 4. Komisija sadarbībā ar Kompetento iestāžu forumu izstrādā norādījumus par organizāciju reģistrēšanu ārpus Kopienas.
- 5. Komisija sniedz norādījumus par darbībām, kas vajadzīgas, lai piedalītos EMAS.

Šie norādījumi ir pieejami tiešsaistē visās Eiropas Savienības iestāžu oficiālajās valodās.

6. Saskaņā ar 1. un 4. punktu izstrādātos dokumentus iesniedz pieņemšanai. Šos pasākumus, kuri ir paredzēti, lai grozītu nebūtiskus šīs regulas elementus, to papildinot, pieņem saskaņā ar 49. panta 3. punktā minēto regulatīvo kontroles procedūru.

47. pants

Ziņojumu sniegšana

Reizi piecos gados Komisija sniedz ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei, tajā iekļaujot informāciju par darbībām un pasākumiem saskaņā ar šo nodaļu un informāciju, kas saņemta no dalībvalstīm saskaņā ar 41. pantu.

Ziņojumā iekļauj novērtējumu par sistēmas ietekmi uz vidi un dalībnieku skaita tendenci.

IX NODAĻA

Nobeiguma noteikumi

48. pants

Pielikumu grozījumi

1. Vajadzības gadījumā vai, ja tas ir lietderīgi, Komisija var grozīt pielikumus, ņemot vērā EMAS darbības gaitā gūto pieredzi, atbildot uz apzināto nepieciešamību sniegt norādījumus par EMAS prasībām, ņemot vērā visas izmaiņas starptautiskajos standartos vai ņemot vērā jaunus standartus, kuri ir būtiski šīs regulas efektivitātei.
2. Šos pasākumus, kas ir paredzēti, lai grozītu nebūtiskus šīs regulas elementus, pieņem saskaņā ar 49. panta 3. punktā minēto regulatīvo kontroles procedūru.

49. pants

Komitejas procedūra

1. Komisijai palīdz komiteja.
2. Ja ir atsauce uz šo punktu, piemēro Lēmuma 1999/468/EK 3. un 7. pantu, ņemot vērā tā 8. pantu.

3. Ja ir atsauce uz šo punktu, piemēro Padomes Lēmuma 1999/468/EK 5.a panta 1. līdz 4. punktu un 7. pantu, ņemot vērā tā 8. pantu.

50. pants

Pārskatīšana

Komisija līdz ...* pārskata EMAS, ņemot vērā tās darbības laikā gūto pieredzi un starptautiskās pārmaiņas. Tā ņem vērā Eiropas Parlamentam un Padomei saskaņā ar 47. pantu iesniegtos ziņojumus.

51. pants

Atcelšana un pārejas noteikumi

1. Atceļ šādus tiesību aktus:
- a) Regulu (EK) Nr. 761/2001;
 - b) Komisijas Lēmumu 2001/681/EK (2001. gada 7. septembris) par norādījumiem, kā īstenot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 761/2001, ar ko organizācijām atļauj brīvprātīgi piedalīties Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS)¹;

* OV: pieci gadi pēc šīs regulas stāšanās spēkā.

¹ OV L 247, 17.9.2001., 24. lpp.

- c) Komisijas Lēmumu 2006/193/EK, ar ko saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 761/2001 nosaka vides vadības un audita sistēmas (EMAS) logotipa izmantošanu transporta iepakojumam un terciāram iepakojumam īpašos gadījumos¹.

¹ OV L 70, 9.3.2006., 63. lpp.

2. Atkāpjoties no 1. punkta:

- a) turpina darboties valsts akreditācijas iestādes un kompetentās iestādes, kas izveidotas atbilstīgi Regulai (EK) Nr. 761/2001. Dalībvalstis atbilstīgi šai regulai groza procedūras, ko ievēro akreditācijas iestādes un kompetentās iestādes. Dalībvalstis nodrošina, ka sistēmas, ar ko īsteno grozītās procedūras, sāk pilnībā darboties līdz ...*;
- b) organizācijas, kas reģistrētas saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 761/2001, paliek EMAS reģistrā. Veicot nākamo organizācijas verifikāciju, vides verificētājs pārbauda tās atbilstību jaunajām prasībām šajā regulā. Ja nākamā verifikācija jāveic pirms ...**, nākamās verifikācijas datumu var pārcelt sešus mēnešus uz priekšu, ja tam piekrīt vides verificētājs un kompetentās iestādes;
- c) saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 761/2001 akreditētie vides verificētāji var turpināt darbu atbilstīgi prasībām, kas noteiktas šajā regulā.

* OV: Lūgums ievietot datumu - 12 mēneši pēc šīs regulas spēkā stāšanās dienas.

** OV: Lūgums ievietot datumu - seši mēneši pēc šīs regulas spēkā stāšanās dienas.

3. Atsauces uz Regulu (EK) Nr. 761/2001 uzskata par atsaucēm uz šo regulu, un tās lasa saskaņā ar atbilstības tabulu VIII pielikumā.

52. pants

Stāšanās spēkā

Šī regula stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

Eiropas Parlamenta vārdā —
priekšsēdētājs

Padomes vārdā —
priekšsēdētājs

PIELIKUMS

VIDES APSKATS

Vides apskats ir par šādām piecām jomām.

1. Spēkā esošo tiesisko prasību vides jomā identificēšana.

Papildus spēkā esošo tiesisko prasību saraksta izveidei organizācijas norāda arī to, kā var sniegt pierādījumus par to, ka tā izpildījusi dažādās prasības.

2. Visu to tiešo un netiešo vides aspektu identificēšana, kuriem ir būtiska ietekme uz vidi, iedalot tos attiecīgi no kvalitātes un kvantitātes viedokļa un veidojot to aspektu reģistru, kas identificēti kā būtiski.

Vērtējot vides aspekta nozīmi, organizācija ņem vērā šādus jautājumus:

- i) iespējamība radīt kaitējumu videi,
- ii) vides trauslums vietējā, reģionālā vai pasaules mērogā,
- iii) aspekta vai ietekmes apjoms, biežums un atgriezeniskums,
- iv) attiecīgu tiesību aktu vides jomā esamība un prasības,
- v) nozīme organizācijas ieinteresētajām personām un darbiniekiem.

a) Tiešie vides aspekti

Tiešie vides aspekti ir saistīti ar organizācijas darbībām, ražojumiem un pakalpojumiem, kurus tā pārvalda tieši.

Visām organizācijām jāņem vērā to darbību tiešie aspekti.

Tiešie vides aspekti ir saistīti ar šādām jomām (bet ne tikai):

- i) tiesiskās prasības un atļauju ierobežojumi;
- ii) emisijas gaisā;
- iii) noplūde ūdenī;
- iv) cieto un citu, jo īpaši bīstamo, atkritumu rašanās, to pārstrāde, otrreizēja izmantošana, transportēšanu un noglabāšana;
- v) zemes izmantošana un piesārņošana;
- vi) dabas resursu un izejvielu (tostarp enerģijas) izmantošana;
- vii) piedevu un palīgvielu, arī pusfabrikātu izmantošana;
- viii) vietēja mēroga jautājumi (troksnis, vibrācijas, smakas, putekļi, izskats u.c.);
- ix) transporta jautājumi (preču un pakalpojumu);
- x) vides avāriju iespējamība un ietekme, ko tās rada vai var radīt incidentu, avāriju un iespējamu ārkārtas situāciju rezultātā;
- xi) ietekme uz bioloģisko daudzveidību.

b) Netiešie vides aspekti

Netiešie vides aspekti var rasties, organizācijai sadarbojoties ar trešajām personām, kuras pienācīgā mērā var ietekmēt organizācija, kas vēlas reģistrēties EMAS.

Ir būtiski, lai nerūpnieciskas organizācijas, piemēram, vietēja mēroga iestādes un finanšu iestādes, arī ņemtu vērā vides aspektus, kas saistīti ar to pamatdarbību. Ar organizācijas objekta un inventāra vides aspektu uzskaitījumu nepietiek.

Tie var būt šādi (bet ne tikai):

- i) ar ražojumu aprites ciklu saistīti jautājumi (dizains, izstrāde, iesaiņojums, transportēšana, izmantošana un atkritumu pārstrāde/noglabāšana);
- ii) kapitālieguldījumi, aizdevumu piešķiršana un apdrošināšanas pakalpojumi;
- iii) jauni tirgi;
- iv) pakalpojumu klāsts un sastāvs (piemēram, transports vai ēdināšana);
- v) administratīvi un ar plānošanu saistīti lēmumi;

- vi) ražojumu klāsts;
- vii) uzņēmēju, apakšuzņēmēju un piegādātāju veikums vides jomā un prakse vides jomā.

Organizācijām jāspēj parādīt, ka ir identificēti būtiskie vides aspekti, kas saistīti ar iepirkuma procedūrām, un ka ar šiem aspektiem saistītā būtiskā ietekme uz vidi ir ņemta vērā vadības sistēmas darbā. Organizācijai būtu jācenšas nodrošināt, lai piegādātāji un personas, kas darbojas organizācijas vārdā, veicot līgumos noteiktās darbības, ievēro organizācijas vides politiku.

Attiecībā uz šiem netiešajiem vides aspektiem organizācija apsver, kā tā var ietekmēt minētos aspektus un kādus pasākumus var veikt, lai mazinātu to ietekmi uz vidi.

3. Kritēriji, lai vērtētu ietekmes uz vidi nozīmi

Organizācija nosaka kritērijus, lai vērtētu tās darbību, ražojumu un pakalpojumu vides aspektu nozīmi, lai tādējādi noteiktu, kuriem aspektiem ir būtiska ietekme uz vidi.

Organizācijas izstrādātajos kritērijos ņem vērā Kopienas tiesību aktus, turklāt tie ir vispusīgi, neatkarīgi pārbaudāmi, atjaunojami un publiski pieejami.

Apsvērumi, ko ņem vērā, nosakot kritērijus organizācijas vides aspektu nozīmes novērtēšanai, var ietvert (bet ne tikai):

- a) informāciju par vides stāvokli, lai identificētu organizācijas darbības, ražojumus un pakalpojumus, kuriem var būt ietekme uz vidi;
- b) esošos organizācijas datus par materiālu un enerģijas patēriņu, noplūdi, atkritumiem un emisijām saistībā ar risku;
- c) ieinteresēto personu viedokļus;
- d) organizācijas reglamentētās darbības vides jomā;
- e) ar iepirkumu saistītās darbības;
- f) organizācijas ražojumu dizainu, izstrādi, ražošanu, izplatīšanu, apkopi, izmantošanu, atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un noglabāšanu;
- g) organizācijas darbības, kurām ir visaugstākās ar vidi saistītās izmaksas un kurām ir vislabvēlīgākā ietekme uz vidi.

Vērtējot organizācijas darbību radītās ietekmes uz vidi nozīmi, organizācija ņem vērā ne vien parastos darbības apstākļus, bet arī darbības uzsākšanas un pārtraukšanas apstākļus, kā arī loģiski paredzamus ārkārtas apstākļus. Ņem vērā iepriekšējās, pašreizējās un plānotās darbības.

4. Pastāvošās vides vadības prakses un procedūru pārskatīšana.
5. Tās informācijas vērtējums, kura saņemta pēc iepriekšējo incidentu izmeklēšanas.

II PIELIKUMS

Vides vadības sistēmas prasības un papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno
EMAS

EMAS vides vadības sistēmas prasības ir tās, kuras izklāstītas EN ISO 14001:2004 standarta 4. iedaļā. Šīs prasības ir norādītas kreisajā ailē turpmāk iekļautajā tabulā, kas ir šā pielikuma A daļa.

Turklāt reģistrētām organizācijām ir jārisina vairāki papildu jautājumi, kas ir tieši saistīti ar vairākiem EN ISO 14001:2004 standarta 4. iedaļas elementiem. Šīs papildu prasības ir uzskaitītas labajā ailē turpmāk iekļautajā tabulā, kas ir šā pielikuma B daļa.

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>Organizācijas, kas piedalās vides vadības un audita sistēmā (EMAS), īsteno EN ISO 14001:2004 prasības, kuras aprakstītas Eiropas standarta¹ 4. iedaļā un pilnībā izklāstītas turpmāk:</p> <p>A. Vides vadības sistēmas prasības</p> <p>A.1. Vispārīgas prasības</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jādokumentē, jāievieš, jāuztur un pastāvīgi jāuzlabo vides vadības sistēma saskaņā ar šī starptautiskā standarta prasībām un nosaka, kā tā izpildīs šīs prasības.</p> <p>Organizācijai jānoformulē un jādokumentē vides vadības sistēmas darbības joma.</p>	

¹ Šajā pielikumā pārpublicētais teksts ir iekļauts ar Eiropas Standartizācijas komitejas (CEN) atļauju. Pilnu tekstu var iegādāties valstu standartizācijas iestādēs, kuru saraksts ir iekļauts šajā pielikumā. Šā pielikuma pārpublicēšana komerciālos nolūkos nav atļauta.

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.2. Vides politika</p> <p>Augstākā līmeņa vadībai jāformulē organizācijas vides politika un jānodrošina, ka tā noformulētajā vides vadības sistēmas darbības jomā:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ir piemērota organizācijas darbības raksturam, apjomam un tās darbību, produktu vai pakalpojumu ietekmei uz vidi; b) ietver saistības pastāvīgai uzlabošanai un piesārņojuma novēršanai; c) ietver pienākumus izpildīt piemērojamās likumdošanas aktu un citu noteikumu prasības, kuras organizācijai ir saistošas un attiecināmas uz vides aspektiem; d) nodrošina ietvaru vides mērķu un uzdevumu izstrādāšanai un pārskatīšanai; e) ir dokumentēta, ieviesta un uzturēta; f) ir darīta zināma visām organizācijas un tās labā strādājošām personām; g) ir pieejama sabiedrībai. 	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.3. Plānošana</p> <p>A.3.1. Vides aspekti</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūra(-s):</p> <p>a) tās darbību, produktu un pakalpojumu to vides aspektu identifikācijai definētajā vides vadības sistēmas darbības jomā, kurus organizācija var kontrolēt un ietekmēt, ievērojot arī plānotās jaunās izstrādnes vai jaunas, vai uzlabotas darbības, produktus un pakalpojumus;</p> <p>b) to aspektu noteikšanai, kuriem ir vai var būt būtiska ietekme uz vidi (t.i., būtiskus vides aspektus).</p> <p>Organizācijai šī informācija ir jādokumentē un jāuztur aktualizēta.</p> <p>Organizācijai jānodrošina, ka būtiskie vides aspekti tiek ievēroti vides vadības sistēmas izstrādāšanā, ieviešanā un uzturēšanā.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<p>B.1. Vides apskats</p> <p>Organizācijas veic sākotnējo vides apskatu, kā izklāstīts I pielikumā, lai noteiktu un novērtētu savus vides aspektus un identificētu spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā.</p> <p>Arī uz organizācijām, kas atrodas ārpus Kopienas teritorijas, attiecas tās spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā, kuras piemēro līdzīgām organizācijām dalībvalstīs, kurās šīs organizācijas plāno iesniegt pieteikumu.</p>

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.3.2. Likumdošanas un citas vides prasības</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūra(-s):</p> <p>a) lai identificētu un darītu pieejamu informāciju par piemērojamām likumdošanas un citām vides prasībām, kas organizācijai ir saistošas un attiecināmas uz tās vides aspektiem;</p> <p>b) noteiktu, kā šīs prasības piemērot vides aspektiem.</p> <p>Organizācijai jānodrošina, ka tās piemērojamās likumdošanas un citas prasības, kuras organizācijai ir saistošas, tiek ievērotas vides vadības sistēmas izstrādāšanā, ieviešanā un uzturēšanā.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<p>B.2. Atbilstība tiesību aktiem</p> <p>Organizācijas, kas vēlas reģistrēties EMAS, var apliecināt, ka tās:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="943 510 1453 725">(1) vides apskata procesā saskaņā ar I pielikumu ir identificējušas visas spēkā esošās tiesiskās prasības vides jomā un apzinās, ko tās nozīmē organizācijai; <li data-bbox="943 763 1406 904">(2) nodrošina atbilstību tiesību aktiem vides jomā, tostarp atļaujām un atļauju ierobežojumiem; un <li data-bbox="943 943 1406 1084">(3) ir izstrādājušas procedūras, kas pastāvīgi nodrošina organizācijas atbilstību minētajām prasībām.

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.3.3. Mērķi, uzdevumi un programma(-s)</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur dokumentēti vides mērķi un uzdevumi tās atbilstošajām funkcijām un līmeņiem.</p> <p>Mērķiem un uzdevumiem ir jābūt mērāmiem, kur tas ir praktiski iespējams, un saderīgiem ar vides politiku, tostarp ar saistībām piesārņojuma novēršanai, atbilstību piemērojamām likumdošanas un citām uz organizāciju attiecināmām prasībām, kā arī ar saistībām pastāvīgai uzlabošanai.</p> <p>Izveidojot un pārskatot organizācijas mērķus, organizācijā jāievēro tai saistošās likumdošanas un citas prasības, kā arī tās būtiskie vides aspekti. Organizācijai jāizskata arī tās tehnoloģiskās iespējas, finansiālās, operatīvās un biznesa prasības, kā arī ieinteresēto pušu viedokļi.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur programma(-s) mērķu un uzdevumu sasniegšanai. Tām jāietver:</p> <p>a) atbildīgā izpildītāja norīkošanu mērķu un uzdevumu sasniegšanai katrā svarīgā organizācijas funkcijā un līmenī;</p> <p>b) mērķu un uzdevumu sasniegšanas līdzekļi un laika grafiks.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<p>B.3. Veikums vides jomā</p> <p>(1) Organizācijas spēj pierādīt, ka vadības sistēma un audita procedūras vērš uzmanību uz organizācijas faktisko veikumu vides jomā, ņemot vērā tiešos un netiešos aspektus, kas identificēti vides apskatā saskaņā ar I pielikumu.</p> <p>(2) Organizācijas veikumu vides jomā saistībā ar tās mērķiem un uzdevumiem vērtē vadības pārskata procesā. Organizācija apņemas arī pastāvīgi uzlabot tās veikumu vides jomā. Tādējādi organizācija par darbības pamatu var izmantot vietēja, reģionāla un valsts mēroga vides programmas.</p>

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.4. Ieviešana un darbība</p> <p>A.4.1. Resursi, lomas, atbildība un pilnvaras</p> <p>Vadībai jānodrošina pieejamība resursiem, kas ir būtiski vides vadības sistēmas izstrādāšanai, ieviešanai, uzturēšanai un uzlabošanai. Šajos resursos ietilpst cilvēki un viņu specializētā kvalifikācija, organizatoriskā infrastruktūra, tehnoloģija un finansiālie resursi.</p>	<p>(3) Līdzekļi mērķu un uzdevumu sasniegšanai nav mērķi vides jomā. Ja organizāciju veido viens vai vairāki objekti, katrs objekts, uz ko attiecas EMAS, ievēro visas EMAS prasības, tostarp prasību pastāvīgi uzlabot veikumu vides jomā, kā noteikts 2. panta 2. punktā.</p>

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>Lomām, atbildību un pilnvarām jābūt definētām, dokumentētām un komunicētām nolūkā sekmēt efektīvu vides vadību.</p> <p>Organizācijas augstākā līmeņa vadībai jānorīko konkrēts pārvaldības pārstāvis(-ji), kuram(-iem) neatkarīgi no citiem pienākumiem jānosaka lomas, atbildības un pilnvaras, lai:</p> <p>a) nodrošinātu, ka vides vadības sistēma ir izstrādāta, ieviesta un uzturēta saskaņā ar šī starptautiskā standarta prasībām;</p> <p>b) augstākā līmeņa vadībai sniegtu ziņojumus un pārskatīšanai nepieciešamo informāciju par vides vadības sistēmas sniegumu, tostarp ieteikumus tās uzlabošanai.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.4.2. Kompetence, apmācība un informētība</p>	<p>B.4. Darbinieku iesaistīšana</p> <p>(1) Organizācijai jāapliecina, ka aktīva darbinieku iesaistīšana ir veiksmīgu uzlabojumu vides jomā virzītājspēks un priekšnoteikums, kā arī būtisks resurss vides veikuma uzlabošanā un piemērota metode vides vadības un audita sistēmas veiksmīgai nostiprināšanai organizācijā.</p>

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<p>(2) Jēdziens "darbinieku dalība" nozīmē gan individuālā darbinieka dalību, gan viņa (un viņa pārstāvju) informēšanu. Tādēļ visos līmeņos jābūt darbinieku dalības sistēmai. Organizācijai jāapliecina, ka apņemšanās, reaģētspēja un aktīvs vadības atbalsts ir minēto procesu sekmīguma priekšnoteikums. Tādēļ jāuzsver, cik svarīgi ir, lai darbinieki no vadības saņemtu atsauksmes par paveikto.</p>

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>Organizācijai jānodrošina, ka katra persona, kas izpilda tās labā uzdevumus un potenciāli var izraisīt organizācijas identificētu(-s) būtisku(-s) vides aspektus, ir kompetenta, pamatojoties uz attiecīgu izglītību, apmācību vai pieredzi, un uz to attiecinātie protokoli tiek saglabāti.</p> <p>Organizācijai jāidentificē ar vides aspektiem un tās vides vadības sistēmu saistītu apmācību nepieciešamība. Tai jānodrošina apmācība vai citas darbības šo prasību izpildei un jā saglabā ar to saistītie protokoli.</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūras, lai tās darbinieki, kā arī tās labā strādājošie darbinieki būtu informēti par:</p> <p>a) atbilstības nozīmību vides politikai, procedūrām, un vides vadības sistēmas prasībām;</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>b) būtiskiem vides aspektiem, esošām vai potenciālām ietekmēm uz vidi, kas izriet no viņu darba un vides ieguvumiem no personāla uzlabota veikuma;</p> <p>c) viņu lomām un atbildību, lai sasniegtu atbilstību vides vadības sistēmas prasībām;</p> <p>d) potenciālām sekām, kas rastos no atkāpēm no konkrētām procedūrām.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<p>(3) Papildus minētajām prasībām darbinieki jāiesaista procesā, kas vērsts uz pastāvīgu organizācijas veikuma vides jomā uzlabošanu:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) izmantojot sākotnējo vides apskatu, status <i>quo</i> analīzi un ievācot un pārbaudot informāciju, b) ieviešot un īstenojot vides vadības un audita sistēmu, kas uzlabo veikumu vides jomā,

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<ul style="list-style-type: none"> c) izveidojot vides komitejas, lai ievāktu informāciju un nodrošinātu vides jomas ierēdņu/vadības pārstāvju un darbinieku un to pārstāvju dalību, d) izveidojot kopīgas darba grupas vides rīcības programmai un vides auditam, e) izstrādājot vides deklarācijas.

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<p>(4) Šajā nolūkā jāizmanto atbilstīgas dalības formas, piemēram, ierosinājumu grāmatu sistēma vai arī projektu grupu vai vides komiteju darbs. Organizācijas ņem vērā Komisijas norādījumus par paraugpraksi šajā jomā. Iesaista arī darbinieku pārstāvjus, ja viņi to pieprasa.</p>

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.4.3. Komunikācijas</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūra(-s) attiecībā uz vides vadības sistēmu un vides aspektiem šādiem nolūkiem:</p> <p>a) iekšējām komunikācijām starp dažādiem organizācijas līmeņiem un funkcijām;</p> <p>b) paziņojumu saņemšanai no ārējām ieinteresētajām personām, to dokumentēšanai un atbilžu sniegšanai.</p> <p>Organizācijai jāpieņem lēmums, vai sniegt informāciju par tās ievērojamiem vides aspektiem ārējām organizācijām, un šis lēmums jādokumentē. Ja lēmums ir pieņemts par sniegšanu, tad organizācijai jāizveido metode(-s) ārējām komunikācijām.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<p>B.5. Komunikācija</p> <p>(1) Organizācijas var apliecināt, ka ar sabiedrību un citām ieinteresētajām personām, tostarp vietējām kopienām un klientiem, norit atklāts dialogs par organizācijas darbību, ražojumu un pakalpojumu ietekmi uz vidi, lai tādējādi apzinātu sabiedrības un citu ieinteresēto personu bažas.</p> <p>(2) Atklātība, pārskatāmība un regulāra informācijas sniegšana ir galvenie faktori, kas nošķir EMAS no citām sistēmām. Šie faktori ir svarīgi arī, organizācijai veidojot ieinteresēto personu uzticību.</p>

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.4.4. Dokumentācija</p> <p>Vides vadības sistēmas dokumentācijā jāietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) vides politika, mērķi un uzdevumi; b) vides vadības sistēmas darbības jomas apraksts; c) vides vadības sistēmas pamatelementu un to savstarpējās mijiedarbības apraksts un atsauces uz saistītiem dokumentiem; 	<p>(3) EMAS nodrošina elastīgumu, kas ļauj organizācijām virzīt attiecīgo informāciju konkrētām auditorijām, vienlaikus nodrošinot, ka visa informācija ir pieejama tiem, kas vēlas to saņemt.</p>

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>d) dokumenti, tostarp protokoli, kurus pieprasa šis starptautiskais standarts;</p> <p>e) organizācijas noteiktie dokumenti, tostarp protokoli, kas ir nepieciešami, lai nodrošinātu efektīvu plānošanu un ar būtiskiem vides aspektiem saistītu procesu darbību un kontroli.</p> <p>A.4.5. Dokumentu vadība</p> <p>Dokumenti, kurus pieprasa vides vadības sistēma un šis starptautiskais standarts, jābūt vadītiem. Protokoli ir īpašs dokumentu veids, un tos jāvada saskaņā ar prasībām, kas ir dotas A.5.4.</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūra(-s), lai:</p> <p>a) dokumentus apstiprinātu pirms to izdošanas;</p> <p>b) dokumentus pārskatītu un aktualizētu, ja nepieciešams, un pēc tam tos atkārtoti apstiprinātu;</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>c) nodrošinātu, ka izmaiņas dokumentos un to spēkā esošais revīzijas statuss ir identificēts;</p> <p>d) nodrošinātu, ka attiecīgo dokumentu atbilstošās versijas ir pieejamas to lietošanas vietās;</p> <p>e) nodrošinātu, ka dokumenti saglabājas salasāmi un viegli identificējami;</p> <p>f) nodrošinātu, ka organizācijas noteiktie ārējas izcelsmes dokumenti, kas ir nepieciešami vides vadības sistēmas plānošanai un darbībai, ir identificēti un to izplatīšana kontrolēta;</p> <p>g) novērstu nederīgu dokumentu neparedzētu lietošanu un piemērotu tiem atbilstošu identifikāciju, ja tie ir saglabājami kādam nolūkam.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.4.6. Operatīvā vadība</p> <p>Organizācijai jāidentificē un jāplāno tās darbības, kuras ir saistītas ar identificētiem būtiskiem vides aspektiem, atbilstoši vides politikai, mērķiem un uzdevumiem, nolūkā nodrošināt, ka tās tiek veiktas noteiktos apstākļos ar:</p> <p>a) dokumentētas(-u) procedūras(-u) izstrādāšanu, ieviešanu un uzturēšanu, lai vadītu situācijas, kur šādu procedūru trūkums varētu izraisīt novirzes no vides politikas, mērķiem un uzdevumiem;</p> <p>b) ekspluatācijas kritēriju noteikšanu procedūrā(-ās);</p> <p>c) procedūru izstrādāšanu, ieviešanu un uzturēšanu, kas ir saistītas ar organizācijas lietoto preču un pakalpojumu identificētajiem būtiskajiem vides aspektiem, kā arī piemērojamo procedūru un prasību paziņošanu piegādātājiem, tostarp darbuzņēmējiem.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.4.7. Gatavība ārkārtas situācijām un reaģēšana uz tām</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūra(-s) tādu potenciālu ārkārtas situāciju un potenciālu negadījumu identificēšanai, kas var izraisīt ietekmi uz vidi, un kā organizācija uz tām var reaģēt.</p> <p>Organizācijai jāreaģē uz notikušām ārkārtas situācijām un negadījumiem un jānovērš vai jāsamazina to izraisīto vides aspektu nelabvēlīga ietekme uz vidi.</p> <p>Organizācijai periodiski jāpārskata un, ja nepieciešams, jārevidē pasākumi, kas ir saistīti ar gatavību ārkārtas situācijām un reaģēšanas procedūrām, it īpaši pēc tam, kad ir notikuši negadījumi vai ārkārtas situācijas.</p> <p>Organizācijai arī periodiski jātestē šādas procedūras, kur tas praktiski iespējams.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.5. Pārbaudes</p> <p>A.5.1. Monitorings un mērījumi</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūra(-s), lai pastāvīgi uzraudzītu un mērītu to darbību galvenos raksturlielumus, kuriem var būt būtiska ietekme uz vidi. Procedūrai(-ām) jāietver informācijas dokumentēšana par veikuma vides jomā uzraudzību, piemērojamo operatīvo vadību un atbilstību organizācijas vides mērķiem un uzdevumiem.</p> <p>Organizācijai jānodrošina, ka verificētas monitoringa un mērīšanas iekārtas tiek lietotas un uzturētas, un jā saglabā ar to saistītie protokoli.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.5.2. Atbilstības novērtēšana</p> <p>A.5.2.1. Saskaņā ar organizācijas saistībām attiecībā uz atbilstību tai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūra(-s), lai periodiski novērtētu atbilstību piemērojamām likumdošanas prasībām.</p> <p>Organizācijai jā saglabā periodisku novērtēšanu rezultātu protokoli.</p> <p>A.5.2.2. Organizācijai jānovērtē atbilstība citām prasībām, kuras tai ir saistošas. Organizācija, ja vēlas, var apvienot šo novērtēšanu ar A.5.2.1. aprakstīto novērtēšanu atbilstībai likumdošanas prasībām vai izstrādāt atsevišķu(-as) procedūru(-as).</p> <p>Organizācijai jā saglabā periodisku novērtēšanu rezultātu protokoli.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.5.3. Neatbilstība, korektīva darbība un preventīva darbība</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur dokumentēta(-s) procedūra(-s) rīcībai ar esošām un potenciālām neatbilstībām, kā arī korektīvu un preventīvu darbību veikšanai. Procedūrai(-ām) jānosaka prasības:</p> <p>a) neatbilstības(-u) identifikācijai un koriģēšanai, kā arī darbības(-u) veikšanai neatbilstības (-u) izraisītās ietekmes uz vidi mazināšanai;</p> <p>b) neatbilstību(-as) izpētei ar nolūku noteikt tās cēloni(-ņus) un veikt darbību(-as), lai novērstu neatbilstības(-u) atkārtosanos;</p> <p>c) darbības(-u) nepieciešamības novērtēšanai, lai novērstu neatbilstību(-as), un piemērotu darbību ieviešanai, lai izsargātos no neatbilstību izraisīšanās;</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>d) ieviestās(-o) korektīvās(-o) darbības(-u) un preventīvās(-o) darbības(-u) rezultātu protokolēšanai;</p> <p>e) ieviestās(-o) korektīvās(-o) darbības(-u) un preventīvās(-o) darbības(-u) efektivitātes pārskatīšanai. Jebkurai darbībai jābūt samērojamai ar sagaidāmo problēmu un ietekmju uz vidi lielumu.</p> <p>Organizācijai jānodrošina, ka ir izdarītas jebkuras nepieciešamās izmaiņas vides vadības sistēmas dokumentācijā.</p> <p>A.5.4. Protokolu vadība</p> <p>Organizācijai jāpastāda un jāuztur protokoli, kas ir nepieciešami, lai parādītu sasniegtos rezultātus un nodemonstrētu atbilstību vides vadības sistēmas un šī starptautiskā standarta prasībām.</p> <p>Organizācijai jāizstrādā, jāievieš un jāuztur procedūra(-s) protokolu identificēšanai, uzglabāšanai, aizsardzībai, iegūšanai, saglabāšanai un likvidēšanai.</p> <p>Protokoliem jābūt un jāpaliek izlasāmiem, identificējamiem un izsekojamiem.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.5.5. Iekšējais audits</p> <p>Organizācijai jānodrošina, ka vides vadības sistēmas iekšējie auditi tiek veikti plānotos intervālos, lai:</p> <p>a) noteiktu, vai vides vadības sistēma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - atbilst vides vadības plānotajiem pasākumiem, tostarp šī starptautiskā standarta prasībām, un - ir pietiekoši prasmīgi ieviesta un uzturēta; <p>b) nodrošinātu pārvaldību ar informāciju par audita rezultātiem.</p> <p>Organizācijas audita programma(-s) ir jāsaplāno, jāizstrādā un jāievieš, ievērojot veicamā(-o) pasākuma(-u) nozīmīgumu videi un iepriekšējo auditu rezultātus.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>Audita programma jāizstrādā, jāievieš un jāuztur tā, lai tajā ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - noteiktas atbildības un prasības auditu plānošanai un īstenošanai, rezultātu ziņošanai un atbilstošu protokolu uzturēšanai; - noteikti audita kritēriji, darbības joma, biežums un metodes. <p>Auditoru izvēlei un auditu veikšanai jānodrošina audita procesa objektivitāte un neietekmējamība.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>A.6. Vadības veikta pārskatīšana</p> <p>Organizācijas augstākā līmeņa vadībai jāpārskata vides vadības sistēma plānotos intervālos, lai nodrošinātu tās nepārtrauktu piemērotību, adekvātumu un efektivitāti. Pārskatīšanai jāietver uzlabošanas iespēju novērtēšana un izmaiņu nepieciešamība vides vadības sistēmā, tostarp vides politikā, vides mērķos un uzdevumos.</p> <p>Jāsaglabā protokoli par vadības veiktām pārskatīšanām.</p> <p>Vadības veiktas pārskatīšanas izejas dati ietver:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) vides vadības sistēmas auditu rezultātus un novērtēšanas apliecinājumus par atbilstību tiesiskajām un citām prasībām, kuras organizācijai ir saistošas; b) ziņojumu(-us), kas ir saņemts(-i) no ārējām ieinteresētām personām, tostarp sūdzības; c) dati par organizācijas veikumu vides jomā; 	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>d) apjomu, kādā ir izpildīti mērķi un uzdevumi;</p> <p>e) korektīvo un preventīvo darbību statusu;</p> <p>f) līdzsekošanas darbības iepriekšējām vadības veiktām pārskatīšanām;</p> <p>g) izmainījušos apstākļus, tostarp tiesību aktu un citu ar vides aspektiem saistītu prasību attīstību;</p> <p>h) ieteikumus uzlabošanai.</p> <p>Vadības veiktās pārskatīšanas nobeiguma informācijai jāietver jebkurš lēmums un darbības, kas ir attiecināmas uz iespējamām izmaiņām vides politikā, mērķos un citos vides vadības sistēmas elementos, saderīgiem ar pastāvīgas uzlabošanas saistībām.</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>Valsts standartizācijas iestāžu saraksts</p> <p>BE: IBN/BIN (Institut Belge de Normalisation/Belgisch Instituut voor Normalisatie)</p> <p>CZ: ČNI (Český normalizační institut)</p> <p>DK: DS (Dansk Standard)</p> <p>DE: DIN (Deutsches Institut für Normung e.V.)</p> <p>EE: EVS (Eesti Standardikeskus)</p> <p>EL: ELOT (Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης)</p> <p>ES: AENOR (Asociacion Espanola de Normalizacion y Certificacion)</p> <p>FR: AFNOR (Association Française de Normalisation)</p> <p>IE: NSAI (National Standards Authority of Ireland)</p> <p>IT: UNI (Ente Nazionale Italiano di Unificazione)</p> <p>CY: Κυπριακός Οργανισμός Προώθησης Ποιότητας</p> <p>LV: LVS (Latvijas Standarts)</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
<p>LT: LST (Lietuvos standartizācijas departamenta)</p> <p>LU: SEE (Service de l'Energie de l'Etat) (Luxembourg)</p> <p>HU: MSZT (Magyar Szabványügyi Testület)</p> <p>MT: MSA (Awtorita` Maltija dwar l-Istandards / Malta Standards Authority)</p> <p>NL: NEN (Nederlands Normalisatie-Instituut)</p> <p>AT: ON (Österreichisches Normungsinstitut)</p> <p>PL: PKN (Polski Komitet Normalizacyjny)</p> <p>PT: IPQ (Instituto Português da Qualidade)</p> <p>SI: SIST (Slovenski inštitut za standardizacijo)</p> <p>SK: SÚTN (Slovenský ústav technickej normalizácie)</p> <p>FI: SFS (Suomen Standardisoimisliitto r.y)</p> <p>SE: SIS (Swedish Standards Institute)</p> <p>UK: BSI (British Standards Institution).</p>	

<p style="text-align: center;">A daļa</p> <p style="text-align: center;">vides vadības sistēmas prasības saskaņā ar EN ISO 14001:2004</p>	<p style="text-align: center;">B daļa</p> <p style="text-align: center;">papildu jautājumi, kas jārisina organizācijām, kuras īsteno EMAS</p>
	<p>Valsts standartizācijas iestāžu papildu saraksts</p> <p>EN ISO 14001:2004 sarakstā neiekļautās dalībvalstu valsts standartizācijas iestādes</p> <p>BG: BDS (Българският институт за стандартизация)</p> <p>RO: ASRO (Asociația de Standardizare din România)</p> <p>Valsts standartizācijas iestādes dalībvalstīs, kurās ir nomainīta EN ISO 14001:2004 sarakstā iekļautā valsts standartizācijas iestāde</p> <p>CZ: ÚNMZ (Ústav pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví)</p>

III PIELIKUMS

IEKŠĒJAIS VIDES AUDITS

A. AUDITA PROGRAMMA UN AUDITA BIEŽUMS

1. Audita programma

Audita programma nodrošina, ka organizācijas vadība saņem informāciju, kura tai vajadzīga, lai pārskatītu organizācijas veikumu vides jomā un vides vadības sistēmas efektivitāti un varētu uzskatāmi parādīt, ka šie jautājumi tiek kontrolēti.

2. Audita programmas mērķi

Mērķi jo īpaši ietver esošo vadības sistēmu vērtēšanu un konstatējumus par atbilstību organizācijas politikai un programmai, tostarp atbilstību attiecīgām reglamentējošām prasībām vides jomā.

3. Audita programmas darbības joma

Skaidri jānosaka katra atsevišķa audita vai vajadzības gadījumā katra audita cikla posma joma, skaidri norādot:

- a) jomas, uz kurām attiecas audits;
- b) darbības, kuru audits jāveic;

- c) vērā ņemamos vides kritērijus;
- d) laikposmu, uz kuru attiecas audits.

Vides audits ietver faktisko datu vērtējumu, kuri vajadzīgi, lai novērtētu veikumu vides jomā.

4. Audita biežums

Auditu vai audita ciklu, kas attiecas uz visām organizācijas darbībām, veic pēc vajadzības ne retāk kā reizi trīs gados vai četros gados, ja piemēro 7. pantā minēto atrunu. Atsevišķas darbības audita biežums atšķiras atkarībā no:

- a) darbības veida, apjoma un sarežģītības;
- b) nozīmes, kāds ir tās radītajai ietekmei uz vidi;
- c) iepriekšējos auditos konstatēto problēmu būtiskuma un tā, cik steidzami tās jārisina;
- d) līdzšinējām problēmām vides jomā.

Auditu attiecībā uz sarežģītākām darbībām, kurām ir būtiskāka ietekme uz vidi, veic biežāk.

Organizācija veic auditu vismaz reizi gadā, jo tas organizācijas vadībai un vides verificētajam palīdz uzskatāmi parādīt, ka būtiskie vides aspekti tiek kontrolēti.

Organizācija veic auditu par:

- a) organizācijas veikumu vides jomā; un
- b) organizācijas atbilstību spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā.

B. AUDITA DARBĪBAS

Audits ietver sarunas ar darbiniekiem, darba apstākļu un iekārtu pārbaudi, kā arī protokolu, rakstisku procedūru un citu attiecīgu dokumentu pārskatīšanu, lai novērtētu veikumu vides jomā saistībā ar darbību, kuras audits tiek veikts, nosakot, vai tā atbilst piemērojamiem standartiem, noteikumiem, noteiktajiem mērķiem un uzdevumiem vides jomā un vai pastāvošā sistēma vides pasākumu pārvaldībai ir efektīva un piemērota. *Inter alia* jāizmanto pārbaudes uz vietas, lai pārlicinātos par atbilstību minētajiem kritērijiem, nosakot visas vadības sistēmas efektivitāti.

Auditā jo īpaši iekļauj šādus pasākumus:

- a) izpratnes gūšana par vadības sistēmām;
- b) vadības sistēmu priekšrocību un trūkumu novērtēšana;

- c) atbilstīgu pierādījumu vākšana;
- d) auditā gūto datu novērtēšana;
- e) audita secinājumu sagatavošana;
- f) pārskata sniegšana par auditā gūtajiem datiem un secinājumiem.

C. PĀRSKATA SNIEGŠANA PAR AUDITA KONSTATĒTJUMIEM UN SECINĀJUMIEM

Rakstiska audita ziņojuma pamatmērķi ir šādi:

- a) dokumentēt jomu, kurā veic auditu;
 - b) informēt vadību par to, kā tiek ievērota organizācijas vides politika un kāda ir organizācijas attīstība vides jomā;
 - c) informēt vadību par to, cik efektīvi un uzticami ir pasākumi attiecībā uz organizācijas ietekmes uz vidi monitoringu;
 - d) vajadzības gadījumā apliecināt koriģējošu pasākumu nepieciešamību.
-

IV PIELIKUMS

PĀRSKATI PAR VIDĪ

A. IEVADS

Informācija par vidi jāsniedz skaidri un saskaņoti elektroniskā vai drukātā veidā.

B. VIDES DEKLARĀCIJA

Vides deklarācijā ir vismaz turpmāk izklāstītie elementi un tā atbilst prasībām, kas izklāstītas turpmāk:

- a) skaidrs un nepārprotams tās organizācijas apraksts, kuru reģistrē EMAS, un attiecīgā gadījumā tās darbību, ražojumu un pakalpojumu kopsavilkums un informācija par tās saistību ar mātes organizācijām;
- b) organizācijas vides politika un īss izklāsts par organizācijas vides vadības sistēmu;
- c) visu tiešo un netiešo būtisko vides aspektu raksturojums, no kuriem izriet organizācijas būtiskā ietekme uz vidi, kā arī paskaidrojumi par šo aspektu ietekmes veidu (I.2. pielikums);
- d) vides jomā noteikto mērķu un uzdevumu apraksts saistībā ar būtiskajiem vides aspektiem un ietekmi uz vidi;

- e) to datu apkopojums, kuri pieejami par organizācijas veikumu saistībā ar tās mērķiem un uzdevumiem vides jomā, ņemot vērā organizācijas būtisko ietekmi uz vidi. Ziņojumi jāsniedz par pamatrādītājiem un citiem jau esošiem saistītiem rādītājiem attiecībā uz veikumu vides jomā, kā izklāstīts C sadaļā;
- f) citi faktori, kas saistīti ar veikumu vides jomā, tostarp attiecībā uz tiesību normām, ņemot vērā minēto faktoru būtisko ietekmi uz vidi;
- g) atsauce uz piemērojamajām ar vidi saistītajām tiesību normām;
- h) vides verificētāja vārds, uzvārds un akreditācijas vai licences numurs, kā arī deklarācijas apstiprināšanas datums.

Atjauninātajā vides deklarācijā ir vismaz izklāstītie elementi un tā atbilst no e) līdz h) apakšpunktā izklāstītajām prasībām.

C. PAMATRĀDĪTĀJI UN CITI JAU ESOŠI SAISTĪTI RĀDĪTĀJI ATTIECĪBĀ UZ VEIKUMU VIDES JOMĀ

1. Ievads

Organizācijas sniedz ziņojumu par pamatrādītājiem gan vides deklarācijā, gan tās atjauninājumos, ciktāl tie attiecas tieši uz organizācijas vides aspektiem un citiem jau esošiem saistītiem rādītājiem attiecībā uz veikumu vides jomā, kā izklāstīts turpmāk.

Ziņojumā iekļauj datus par faktisko ieguldījumu/ietekmi. Ja šādu datu atklāšana nelabvēlīgi ietekmē organizācijas komerciālās vai rūpnieciskās informācijas konfidencialitāti, kas nodrošināta saskaņā ar valsts vai Kopienas tiesību aktiem, lai aizsargātu likumīgas ekonomiskās intereses, organizācijai var ļaut ziņojumā indeksēt šo informāciju, piem., nosakot pirmo atskaites gadu (ar indeksa numuru 100), sākot no kura tiek izvērsts ieguldījuma/ietekmes izklāsts.

Rādītāji:

- a) sniedz precīzu organizācijas veikuma vides jomā vērtējumu;
- b) ir skaidri un nepārprotami;

- c) ļauj tos gadu no gada salīdzināt, lai novērtētu veikuma vides jomā attīstību organizācijā;
- d) vajadzības gadījumā ļauj tos salīdzināt ar nozares, valsts vai reģiona rādītājiem;
- e) vajadzības gadījumā ļauj veikt salīdzinājumu ar reglamentējošām prasībām.

2. Pamatrādītāji

- a) Pamatrādītājus piemēro visiem organizāciju veidiem. Tie ir vērsti uz veikumu šādās būtiskākajās vides jomās:
 - i) energoefektivitāte;
 - ii) materiālu izmantošanas efektivitāte;
 - iii) ūdens;
 - iv) atkritumi;
 - v) bioloģiskā daudzveidība; un
 - vi) emisijas.

Ja organizācija secina, ka viens vai vairāki pamatrādītāji neattiecas uz nozīmīgiem tās tiešajiem vides aspektiem, šī organizācija var neziņot par šādiem pamatrādītājiem. Organizācija sniedz attiecīgu pamatojumu, atsaucoties uz savu vides apskatu.

- b) Katru pamatrādītāju veido:
- i) skaitlis A, kas norāda kopējo gada ieguldījumu/ietekmi konkrētā jomā;
 - ii) skaitlis B, kas norāda organizācijas kopējo gada produkciju; un
 - iii) skaitlis R, kas norāda A/B attiecību.

Katra organizācija sniedz ziņojumu par visiem 3 elementiem par katru rādītāju.

- c) Norādi par kopējo gada ieguldījumu/ietekmi konkrētajā jomā, t.i., skaitli A, paziņo šādi:
- i) par energoefektivitāti:
 - attiecībā uz kopīgo tiešo enerģijas patēriņu - kopējais gada enerģijas patēriņš, izsakot megavatstundās (MWh) vai gigadžoulos (GJ);
 - attiecībā uz kopīgo atjaunojamas enerģijas patēriņu - kopējais gada enerģijas (elektrība un siltums) patēriņš procentos, kurā izmantota organizācijas no atjaunojamiem enerģijas avotiem iegūta enerģija;
 - ii) par materiālu izmantošanas efektivitāti
 - attiecībā uz dažādo izmantoto materiālu gada plūsmu (izņemot enerģijas nesējus un ūdeni), izsakot tonnās;

- iii) par ūdeni
 - attiecībā uz gada kopējo ūdens patēriņu, izsakot m³;
- iv) par atkritumiem
 - attiecībā uz gada kopējo saražoto atkritumu daudzumu, sadalītu pa veidiem, izsakot tonnās;
 - attiecībā uz gada kopējo saražoto bīstamo atkritumu daudzumu, izsakot kilogramos vai tonnās;
- v) par bioloģisko daudzveidību
 - attiecībā uz zemes izmantošanu, izsakot m² no apbūvētās platības;
- vi) par emisijām
 - attiecībā uz gada kopējām siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisijām, tostarp vismaz CO₂, CH₄, N₂O, fluorogļūdeņražu (HFC), perfluorogļūdeņražu (PFC) un SF₆ emisijām, izsakot CO₂ ekvivalenta tonnās;
 - attiecībā uz gada kopējo izmešu daudzumu atmosfērā, tostarp vismaz SO₂, NO_x un cieto daļiņu (PM) izmešiem, izsakot kilogramos vai tonnās.

Papildus iepriekš definētajiem rādītājiem organizācija var izmantot arī citus rādītājus, lai izteiktu gada kopējo ieguldījumu/ietekmi konkrētā jomā.

- d) Organizācijas kopējās gada produkcijas rādītājs (skaitlis B) visās ailēs ir vienāds, bet to pielāgo dažādiem organizāciju veidiem, atkarībā no to darbības veida, un ziņojumā šis rādītājs ir norādīts, kā minēts turpmāk:
- i) organizācijām, kas darbojas ražošanas nozarē (rūpniecība), tas norāda kopējo gada bruto pievienoto vērtību, kas izteikta miljonos euro (EUR milj.), vai kopējo gada produkcijas apjomu, kas izteikta tonnās, vai mazu organizāciju gadījumā — kopējo gada apgrozījumu vai darbinieku skaitu;
 - ii) organizācijām nozarēs, kas nenodarbojas ar ražošanu (administrēšana/pakalpojumi), šis skaitlis ir saistīts ar organizācijas lielumu, kas izteikts ar darbinieku skaitu.

Papildus iepriekš definētajiem rādītājiem organizācija var izmantot arī citus rādītājus, lai izteiktu savu kopējo gada produkciju.

3. Citi saistīti veikuma vides jomā rādītāji

Ikvienu organizāciju katru gadu sniedz arī ziņojumu par sniegumu attiecībā uz konkrētiem vides aspektiem, kas noteikti tās vides deklarācijā, un, ja iespējams, ņem vērā nozares atsaucē dokumentus, kā minēts 46. pantā.

D. PIEEJAMĪBA SABIEDRĪBAI

Organizācija var vides verificētājam apliecināt, ka ikviens, kuru interesē organizācijas veikums vides jomā, var viegli un netraucēti piekļūt informācijai, kas paredzēta iepriekšminētajos B un C punktos.

Organizācija nodrošina minētās informācijas pieejamību (vienā vai vairākās) tās dalībvalsts valsts valodā(s), kurā organizācija ir reģistrēta, un vajadzības gadījumā visu to dalībvalstu valsts valodā(s), kurās atrodas objekti, uz kuriem attiecas organizācijas reģistrācija.

E. ATBILDĪBA VIETĒJĀ LĪMENĪ

Organizācijas, kas reģistrējas EMAS, var iesniegt vienu kopēju vides deklarāciju, kura attiecas uz vairākām atšķirīgām ģeogrāfiskām vietām.

EMAS mērķis ir nodrošināt atbildību vietējā līmenī, tādēļ organizācijas nodrošina, ka katra objekta būtiskā ietekme uz vidi tiek skaidri identificēta un ietverta kopējā vides deklarācijā.

V PIELIKUMS

EMAS LOGOTIPS

1. Logotipu var lietot jebkurā no 23 valodām, kā norādīts turpmāk:

bulgāru valodā:	"Заверено управление по околна среда"
čehu valodā:	"Ověřený systém environmentálního řízení"
dāņu valodā:	"Verificeret miljøledelse"
holandiešu valodā:	"Geverifieerd milieuzorgsysteem"
angļu valodā:	"Verified environmental management"
igauņu valodā:	"Tõendatud keskkonnajuhtimine"
somu valodā:	"Todennettu ympäristöasioiden hallinta"
franču valodā:	"Management environnemental vérifié"

vācu valodā:	"Geprüftes Umweltmanagement"
grieķu valodā:	"επιθεωρημένη περιβαλλοντική διαχείριση"
ungāru valodā:	"Hitelesített környezetvédelmi vezetési rendszer"
itāļu valodā:	"Gestione ambientale verificata"
īru valodā:	"Bainistíocht comhshaoil fíoraithe"
latviešu valodā:	"Verificēta vides vadība"
lietuviešu valodā:	"Įvertinta aplinkosaugos vadyba"
maltiešu valodā:	"Immaniggjar Ambjentali Verifikat"
poļu valodā:	"Zweryfikowany system zarządzania środowiskowego"
portugāļu valodā:	"Gestão ambiental verificada"
rumāņu valodā:	"Management de mediu verificat"
slovāku valodā:	"Overené environmentálne manažérstvo"
slovēņu valodā:	"Preverjen sistem ravnanja z okoljem"
spāņu valodā:	"Gestión medioambiental verificada"
zviedru valodā:	"Verifierat miljöledningssystem"

2. Logotipu lieto:

- vai nu trīs krāsās (Pantone Nr. 355 zaļš; Pantone Nr. 109 dzeltens; Pantone Nr. 286 zils),
 - vai melnā krāsā,
 - vai baltā krāsā, vai
 - izmantojot pelēko toņu skalu.
-

VI PIELIKUMS

.....

Informācijas prasības reģistrācijai

(Informācija jāsniedz, ja tā ir piemērojama)

1. ORGANIZĀCIJA

Nosaukums

Adrese

Pilsēta

Pasta indekss

Valsts/teritorija/reģions/autonomais apgabals

Kontaktpersona

Tālrunis

FAKSS

E-pasts

Interneta vietne

Publiska piekļuve vides deklarācijai vai atjauninātajai
vides deklarācijai

a) drukātā veidā

b) elektroniski

.....
Reģistrācijas numurs
Reģistrācijas datums
Datums, kad reģistrāciju pārtrauc uz laiku
Datums, kad reģistrāciju pārtrauc pavisam
Nākamās vides deklarācijas iesniegšanas datums
Nākamās atjauninātās vides deklarācijas iesniegšanas datums
Pieprasījums piemērot atrunu saskaņā ar 7. pantu JĀ / NĒ
NACE darbības kods
Darbinieku skaits
Apgrozījums vai gada bilance

2. OBJEKTS

Nosaukums.....

Adrese

Pasta indekss

Pilsēta

Valsts/teritorija/reģions/autonomais apgabals

Kontaktpersona

Tālrunis

FAKSS

E-pasts

Interneta vietne

Publiska piekļuve vides deklarācijai vai
atjauninātajai vides deklarācijai

a) drukātā veidā

b) elektroniski

Reģistrācijas numurs

Reģistrācijas datums

Datums, kad reģistrāciju pārtrauc uz laiku

Datums, kad reģistrāciju pārtrauc pavisam

Nākamās vides deklarācijas iesniegšanas datums

Nākamās atjauninātās vides deklarācijas iesniegšanas
datums

Pieprasījums piemērot atrunu saskaņā ar 7. pantu JĀ /
NĒ

NACE darbības kods

Darbinieku skaits

Apgrozījums/ vai gada bilance

3. VIDES VERIFICĒTĀJS

Vides verificētāja vārds, uzvārds

Adrese

Pasta indekss

Pilsēta

Valsts/teritorija/reģions/autonomais apgabals

Tālrunis

FAKSS

E-pasts

Akreditācijas vai licences reģistrācijas numurs

Akreditācijas vai licences joma (NACE kodi)

Akreditācijas vai licencēšanas iestāde

..., .../.../20

Organizācijas pārstāvja paraksts

VII PIELIKUMS

Vides verificētāja deklarācija par verificācijas apstiprināšanas darbībām

.....(vārds, uzvārds)

ar EMAS vides verificētāja reģistrācijas numuru

akreditēts vai licencēts jomā (NACE kods),

deklarē, ka viņš ir verificējis, vai objekts(-i) vai visa organizācija, kā norādīts organizācijas
.....(nosaukums) vides deklarācijā / atjauninātajā vides deklarācijā (*),

ar reģistrācijas numuru (ja pieejams)

atbilst visām prasībām Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. .../2009 (... gada ...)+ par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS).

+ OV: lūdzu, ievietojiet šīs regulas numuru un datumu.

Parakstot šo deklarāciju, es apliecinu, ka:

- verifikācija un apstiprināšana veikta, pilnībā ievērojot Regulas (EK) Nr. .../2009⁺ prasības;
- verifikācijas un apstiprināšanas rezultāti apliecina, ka nav nekādu pierādījumu par neatbilstību spēkā esošajām tiesiskajām prasībām vides jomā;
- organizācijas/objekta (*) vides deklarācijas/atjauninātās vides deklarācijas (*) dati un informācija precīzi, ticami un pareizi atspoguļo visas organizācijas/objekta (*) darbības vides deklarācijā minētajā jomā.

Šis dokuments nav līdzvērtīgs EMAS reģistrācijai. EMAS reģistrāciju var piešķirt tikai kompetenta iestāde saskaņā ar Regulu (EK) Nr. .../2009⁺⁺. Šo dokumentu neizmanto kā atsevišķu paziņojumu sabiedrībai.

..., .../.../20

Paraksts

(*): svītrot, ja nav piemērojams.

⁺⁺ OV: lūdzu, ievietojiet šīs regulas numuru.

VIII PIELIKUMS

ATBILSTĪBAS TABULA

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
1. panta 1. punkts	1. pants
1. panta 2. punkta a) apakšpunkts	-
1. panta 2. punkta b) apakšpunkts	-
1. panta 2. punkta c) apakšpunkts	-
1. panta 2. punkta d) apakšpunkts	-
2. panta a) punkts	2. panta 1. punkts
2. panta b) punkts	-
2. panta c) punkts	2. panta 2. punkts
2. panta d) punkts	-
2. panta e) punkts	2. panta 9. punkta
2. panta f) punkts	2. panta 4. punkts
2. panta g) punkts	2. panta 8. punkts
2. panta h) punkts	2. panta 10. punkts
2. panta i) punkts	2. panta 11. punkts

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
2. panta j) punkts	2. panta 12. punkts
2. panta k) punkts	2. panta 13. punkts
2. panta l) punkts	2. panta 16. punkts
2. panta l) punkta i) apakšpunkts	-
2. panta l) punkta ii) apakšpunkts	-
2. panta m) punkts	-
2. panta n) punkts	2. panta 17. punkts
2. panta o) punkts	2. panta 18. punkts
2. panta p) punkts	-
2. panta q) punkts	2. panta 20. punkts
2. panta r) punkts	-
2. panta s) punkta pirmā daļa	2. panta 21. punkts
2. panta s) punkta otrā daļa	-
2. panta t) punkts	2. panta 22. punkts
2. panta u) punkts	-

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
3. panta 1. punkts	-
3. panta 2. punkta a) apakšpunkta pirmā daļa	4. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts
3. panta 2. punkta a) apakšpunkta otrā daļa	4. panta 3. punkts
3. panta 2. punkta b) apakšpunkts	4. panta 1. punkta c) apakšpunkts
3. panta 2. punkta c) apakšpunkts	4. panta 1. punkta d) apakšpunkts
3. panta 2. punkta d) apakšpunkts	4. panta 5. punkts
3. panta 2. punkta e) apakšpunkts	5. panta 2. punkta pirmā daļa; 6. panta 3. punkts
3. panta 3. punkta a) apakšpunkts	6. panta 1. punkta a) apakšpunkts
3. panta 3. punkta b) apakšpunkta pirmais teikums	6. panta 1. punkta b) un c) apakšpunkts
3. panta 3. punkta b) apakšpunkta otrais teikums	7. panta 1. punkts
4. panta 1. punkts	-
4. panta 2. punkts	51. panta 2. punkts
4. panta 3. punkts	-
4. panta 4. punkts	-
4. panta 5. punkta pirmais teikums	25. panta 10. punkta pirmā daļa
4. panta 5. punkta otrais teikums	25. panta 10. punkta otrās daļas otrais teikums
4. panta 6. punkts	41. pants

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
4. panta 7. punkts	-
4. panta 8. punkta pirmā daļa	30. panta 1. punkts
4. panta 8. punkta otrā daļa	30. panta 3. un 5. punkts
4. panta 8. punkta trešās daļas pirmais un otrais teikums	31. panta 1. punkts
4. panta 8. punkta trešās daļas pēdējais teikums	31. panta 2. punkts
5. panta 1. punkts	11. panta 1. punkta pirmā daļa
5. panta 2. punkts	11. panta 3. punkts
5. panta 3. punkta pirmais teikums	12. panta 1. punkts
5. panta 3. punkta otrā teikuma pirmais ievilkums	12. panta 1. punkta a) apakšpunkts
5. panta 3. punkta otrā teikuma otrais ievilkums	12. panta 1. punkta b) apakšpunkts
5. panta 4. punkts	11. panta 1. punkta otrā un trešā daļa
5. panta 5. punkta pirmais teikums	16. panta 1. punkts
5. panta 5. punkta otrais teikums	16. panta 3. punkta pirmais teikums
5. panta 5. punkta trešais teikums	17. panta 1. punkts
5. panta 5. punkta ceturtais teikums	16. panta 3. punkta otrā daļa un 4. punkta otrā daļa

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
6. panta 1. punkts	13. panta 1. punkts
6. panta 1. punkta pirmais ievilkums	13. panta 2. punkta a) apakšpunkts un 5. panta 2. punkta a) apakšpunkts
6. panta 1. punkta otrais ievilkums	13. panta 2. punkta a) apakšpunkts un 5. panta 2. punkta c) apakšpunkts
6. panta 1. punkta trešais ievilkums	13. panta 2. punkta f) apakšpunkts un 5. panta 2. punkta d) apakšpunkts
6. panta 1. punkta ceturtais ievilkums	13. panta 2. punkta c) apakšpunkts
6. panta 1. punkta otrā daļa	13. panta 2. punkta pirmais teikums
6. panta 2. punkts	15. panta 3. punkts
6. panta 3. punkta pirmais ievilkums	15. panta 3. punkta a) apakšpunkts
6. panta 3. punkta otrais ievilkums	15. panta 3. punkta b) apakšpunkts
6. panta 3. punkta trešais ievilkums	-
6. panta 3. punkta pēdējais teikums	15. panta 8. punkts
6. panta 4. punkta pirmā daļa	15. panta 2. punkts
6. panta 4. punkta otrā daļa	15. panta 4. punkts
6. panta 5. punkta pirmais teikums	15. panta 6. punkts
6. panta 5. punkta otrais teikums	15. panta 8. un 9. punkts
6. panta 6. punkts	15. panta 10. punkts

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
7. panta 1. punkts	28. panta 8. punkts
7. panta 2. punkta pirmais teikums	12. panta 2. punkts
7. panta 2. punkta otrais teikums	12. panta 3. punkts
7. panta 3. punkts	42. panta 2. punkta a) apakšpunkts
8. panta 1. punkta pirmais teikums	10. panta 1. punkts
8. panta 1. punkta otrais teikums	10. panta 2. punkts
8. panta 2. punkta	
8. panta 3. punkta pirmā daļa	10. panta 4. punkts
8. panta 3. punkta otrā daļa	-

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
9. panta 1. punkta ievadfrāze	4. panta 3. punkts
9. panta 1. punkta a) apakšpunkts	45. panta 4. punkts
9. panta 1. punkta b) apakšpunkts	45. panta 4. punkts
9. panta 1. punkta otrā daļa	45. panta 5. punkts
9. panta 2. punkts	-
10. panta 1. punkta	-
10. panta 2. punkta pirmā daļa	38. panta 1. un 2. punkts
10. panta 2. punkta otrās daļas pirmais teikums	41. pants
10. panta 2. punkta otrās daļas otrais teikums	47. pants

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
11. panta 1. punkta pirmā daļa	36. pants
11. panta 1. punkta pirmais ievilkums	36. panta a) punkts
11. panta 1. punkta otrais ievilkums	36. panta c) punkts
11. panta 1. punkta trešais ievilkums	36. panta b) punkts
11. panta 1. punkta otrās daļas pirmais teikums	37. panta 1. punkts
11. panta 1. punkta otrās daļas otrais teikums	-
11. panta 1. punkta otrās daļas trešais teikums	37. panta 2. punkts
11. panta 1. punkta otrās daļas ceturtais teikums	37. panta 3. punkts
11. panta 2. punkts	43. panta 2. punkts
11. panta 3. punkta pirmais teikums	41. panta 2. punkts
11. panta 3. punkta otrais teikums	47. pants

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
12. panta 1. punkta a) apakšpunkts	-
12. panta 1. punkta b) apakšpunkts	35. panta 1. punkts
12. panta 1. punkta otrā daļa	-
12. panta 2. punkts	41. panta 2. punkts
12. panta 3. punkts	-
13. pants	40. panta 1. punkts
14. panta 1. punkts	49. panta 1. punkts
14. panta 2. punkts	-
14. panta 3. punkts	-
15. panta 1. punkts	50. pants
15. panta 2. punkts	48. pants
15. panta 3. punkts	-
16. panta 1. punkts	39. panta 1. punkts
16. panta 2. punkts	42. panta 2. punkts

Regula (EK) Nr. 761/2001	Šī regula
17. panta 1. punkts	-
17. panta 2., 3. un 4. punkts	51. panta 2. punkts
17. panta 5. punkts	-
18. pants	52. pants